

**Program kontrolních akcí
Státního úřadu inspekce práce
na rok 2024**

Úvod.....	3
1 Podněty ke kontrole	4
2 Kontroly v oblasti zaměstnanosti.....	6
3 Kontroly v oblasti pracovněprávních vztahů a pracovních podmínek.....	13
4 Kontroly v oblasti bezpečnosti práce.....	28
Seznam hlavních kontrolních oblastí SÚIP na rok 2024.....	40
Seznam použitých zkratk.....	42

Úvod

Roční program kontrolních akcí na rok 2024 byl zpracován v souladu s ustanovením § 4 odst. 1 písm. c) zákona č. 251/2005 Sb., o inspekci práce, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o inspekci práce“). Při sestavování tohoto programu Státní úřad inspekce práce (dále jen „SÚIP“) zohlednil aktuální situaci na trhu práce, příslušné strategie a doporučení Evropské unie (dále jen „EU“) a priority Národního akčního programu bezpečnosti práce a ochrany zdraví při práci. V programu jsou rovněž promítnuty výsledky analýzy pracovní úrazovosti, byla reflektována struktura přijatých podnětů k provedení kontroly a dále využity praktické poznatky z kontrolní činnosti orgánů inspekce práce.

Hlavním cílem kontrolní činnosti SÚIP a oblastních inspektorátů práce (dále jen „OIP“) bude zejména odhalování a předcházení porušování pracovněprávních právních předpisů, v oblasti bezpečnosti práce (dále jen „BOZP“) a předpisů v oblasti zaměstnanosti ze strany zaměstnavatelů, které mohou mít závažné negativní dopady na pracovní podmínky zaměstnanců a v řadě případů i negativní dopady do veřejných rozpočtů. Následné správní trestání takových skutků, by mělo zaměstnavatele od porušování právních předpisů odrazovat.

Orgány inspekce práce budou v roce 2024 věnovat zvýšenou pozornost prevenci a osvětě zejména prostřednictvím poskytování poradenství, mediální prezentací výsledků kontrol a aktivní účasti na odborných seminářích a akcích pořádaných především sociálními partnery.

Hlavní priority činnosti orgánů inspekce práce pro rok 2024:

1. Zvýšená aktivita v kontrolní činnosti zaměřené na odhalování nelegálního zaměstnávání a zastřené zprostředkování
2. Kontroly pracovních podmínek cizinců, včetně držitelů dočasné ochrany z Ukrajiny
3. Kontroly zaměřené na plnění zákonných podmínek agenturního zaměstnávání
4. Cílené kontroly zaměřené na oblast pracovní doby a odměňování zaměstnanců
5. Kontroly příčin a okolností pracovních úrazů a kontroly zaměřené na pracoviště se zvýšeným rizikem vzniku pracovního úrazu
6. Monitorování problematiky zaměstnavateli nehlášených úrazů, o kterých se inspektoráty práce dozví od jiných subjektů (PČR, média, dotazy z poradenství) s následným důsledným komplexním postupem při inspekci
7. Zapojení do společných kontrol a aktivit Evropského orgánu pro pracovní záležitosti (ELA)

Rozsah kontrolní činnosti orgánů inspekce práce v rozsahu jejich kontrolní působnosti a její zaměření pro rok 2024 je podrobně uvedeno v následující části materiálu.

Pozn.: Použité statistické údaje za rok 2023 jsou uvedeny k datu 30. 11. 2023.

1 Podněty ke kontrole

Podstatnou část kontrolní činnosti orgánů inspekce práce tvoří dlouhodobě kontroly prováděné s využitím podnětů veřejnosti – zaměstnanců, občanů i institucí, sociálních partnerů či jiných orgánů veřejné správy. Podněty ke kontrolám směřují do všech kontrolních oblastí, tj. BOZP, pracovněprávních vztahů i zaměstnanosti.

Impulesem k podání podnětu ke kontrole je pro jeho podatele nejčastěji snaha domoci se svých práv prostřednictvím orgánů inspekce práce, v menším počtu případů pak snaha obecně upozornit na špatné praktiky některých zaměstnavatelů.

Nejpočetnější část podnětů namítá porušování povinností zaměstnavatelů v oblasti pracovněprávních vztahů, kde převažují ty, které upozorňují na nedodržování právních předpisů při odměňování zaměstnanců a na porušování právních předpisů souvisejících se vznikem, případně skončením pracovního poměru, s menší četností pak v oblasti pracovní doby. Část podnětů směřuje do pracovněprávních aspektů agenturního zaměstnávání.

Počty přijatých podnětů ke kontrole v oblasti BOZP jsou nepoměrně nižší a nejčastěji směřují do problematiky týkající se pracovních úrazů, neposkytnutí osobních ochranných pracovních prostředků (dále jen „OOPP“), neprovedení školení o bezpečnosti práce a neplnění povinností spojených s provozem vyhrazených technických zařízení (dále jen „VTZ“).

V oblasti zaměstnanosti upozorňují podatelé podnětů ve většině případů na možnou nelegální práci, a to jak občanů ČR, tak občanů EU i cizinců ze třetích zemí. Méně je podnětů upozorňujících na porušení povinností zaměstnavatelů stanovených zákonem č. 435/2004 Sb. o zaměstnanosti, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o zaměstnanosti“), např. na diskriminaci při uplatňování práva na zaměstnání, na některé povinnosti subjektů poskytujících agenturní zaměstnávání, na porušování povinností při zaměstnávání osob se zdravotním postižením, popř. na dodržování podmínek při poskytování péče o dítě v dětské skupině.

SÚIP sleduje počet a obsah přijatých podnětů, průběžně provádí jejich analýzu a výsledky promítá do svých plánů kontrolní činnosti.

Od počátku roku 2023 přijaly orgány inspekce práce 5 592 podnětů ke kontrole, s jejichž využitím bylo provedeno 3 196 kontrol.

Snahou orgánů inspekce práce bude i v roce 2024, stejně tak jako v minulých letech, provedenými kontrolami u konkrétních zaměstnavatelů přispívat k nápravě zjištěných nedostatků. Kontrolní činností prováděnou na základě podnětů směřujících do oblastí pracovněprávních vztahů, které jsou dlouhodobě nejčetnější, budou orgány inspekce práce pozitivně působit na zaměstnavatele, aby plnili zákonem stanovená pravidla, zejména v oblasti odměňování zaměstnanců, vzniku nebo skončení pracovního poměru, pracovní doby a plnění dalších povinností, která zajišťují práva zaměstnanců v pracovněprávním vztahu.

Kontrolami prováděnými na základě podnětů z oblasti BOZP budou orgány inspekce práce napomáhat hlavně ke snížení počtu úrazů zaměstnanců a ke zlepšení zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví na pracovištích zaměstnavatelů.

Kontrolní činností v oblasti zaměstnanosti bude i nadále snaha omezit umožnění výkonu nelegální práce. Na základě podnětů ověří kontroly i plnění dalších povinností, které zaměstnavatelům stanoví zákon o zaměstnanosti, například ve vztahu k zaměstnávání zaměstnanců ze zahraničí.

Podněty ke kontrole budou nadále významným zdrojem informací pro další zaměření kontrolní činnosti inspekce práce. Jejich obsah bude využíván i při plánování a realizaci regionálních a celostátních kontrolních akcí.

SÚIP se všemi podatelci podnětů komunikuje, každým podnětem, který v průběhu roku obdrží, se zabývá. Na komunikaci s podatelem podnětu je kladen velký důraz, po skončení kontroly je podateli podnětu zaslána písemná informace o způsobu vyřízení jeho podnětu. Při vyřizování podnětů se intenzivně využívá také institut poskytování poradenství. Všechny přijaté podněty jsou zaevidovány v informačním systému a vyřízeny s ohledem na svůj obsah. Při zařazování podnětů do plánů kontrol přihlížejí inspektoráty práce k jejich závažnosti a veřejnému zájmu na provedení každé kontroly.

2 Kontroly v oblasti zaměstnanosti

SÚIP realizuje kontroly na úseku zaměstnanosti v souladu se zákonem o zaměstnanosti, od roku 2012.

V rámci organizační struktury orgánů inspekce práce se kontrolami v oblasti zaměstnanosti zabývá úsek inspekce nelegálního zaměstnávání SÚIP a 14 oddělení inspekce nelegálního zaměstnávání oblastních inspektorátů práce. V organizační struktuře je 179 míst inspektorů a inspektorek (dále jen „inspektor“) zaměstnanosti a 3 místa inspektorů metodiků. Oddělení kontroly nelegálního zaměstnávání mají krajskou působnost na rozdíl od dalších kontrolních útvarů SÚIP.

Stěžejní kontrolní činností v oblasti zaměstnanosti jsou kontroly zaměřené na odhalování nelegální práce a zastřené zprostředkování zaměstnání. Výstupy z kontrol ukazují, že se zastřené zprostředkování zaměstnání dotýká zejména cizinců, kteří jsou takto protizákonně přidělováni k uživatelům. Lze očekávat, že převis poptávky po pracovní síle bude pokračovat i v roce 2024 a řada subjektů využije služeb zastřených agentur práce či se uchýlí k nelegálnímu zaměstnávání cizinců.

V oblasti odhalování nelegální práce bylo od roku 2012 provedeno více než 156 tis. kontrol a zjištěno téměř 38 tis. nelegálních zaměstnanců.

V roce 2023 bylo zjištěno zastřené zprostředkování v 404 případech, což je ve srovnání s loňským rokem nárůst o 33,8 %. Celkem bylo od roku 2018 zjištěno zastřené zprostředkování zaměstnání u 1 476 subjektů a od 2. 8. 2021 (po novele zákona o zaměstnanosti) bylo konstatováno umožnění zastřeného zprostředkování zaměstnání u 311 subjektů.

Nelegálně pracující osoby jsou nejčastěji identifikovány na pracovištích zaměstnavatelů v sektorech stavebnictví, zpracovatelského průmyslu, ubytování, stravování a pohostinství.

Nejvíce se porušení spočívajících v nelegálním zaměstnávání pracovníků dopouštějí zaměstnavatelé s malým počtem zaměstnanců nebo bez přihlášených zaměstnanců. Tento trend se v dlouhodobém časovém horizontu výrazně nemění.

Mezi další významné oblasti patří kontroly v oblasti rovného zacházení a zákazu diskriminace při uplatňování práva na zaměstnání, při kterých jsou kontrolovány zejména diskriminační inzeráty a oblast plnění povinného podílu zaměstnávání osob se zdravotním postižením.

Významným zdrojem informací pro kontrolní činnost jsou podněty ke kontrole zaměstnanců, sociálních partnerů, zaměstnavatelů apod. V oblasti zaměstnanosti obdržely orgány inspekce práce v roce 2023 celkem 1 584 podnětů, na jejichž základě bylo provedeno 938 kontrol. Z celkového počtu 1 427 podnětů upozorňovalo na nelegální zaměstnávání.

2.1 Zaměření kontrolní činnosti v oblasti zaměstnanosti v roce 2024

V roce 2024 provedou orgány inspekce práce nejméně 6 700 kontrol v oblasti zaměstnanosti s následující zaměřením:

- kontroly zastřené zprostředkování zaměstnávání,
- kontroly nelegálního zaměstnávání občanů ČR, občanů EU a cizinců ze třetích zemí,
- kontroly rovného zacházení a zákazu diskriminace při uplatňování práva na zaměstnání,
- kontroly plnění povinného podílu zaměstnávání osob se zdravotním postižením poskytování služby péče o dítě v dětské skupině.

2.1.1 Kontroly zastřené zprostředkování zaměstnání

Zastřené zprostředkování zaměstnání a jeho umožnění se řadí mezi nejzávažnější porušení právních předpisů, čemuž odpovídá i výše možné sankce za spáchání přestupku v rozmezí od 50 tis. Kč až do 10 mil. Kč.

Zastřené zprostředkování zaměstnání je mezi hlavními kontrolními oblastmi orgánů inspekce práce od roku 2017. Výsledky kontrolní činnosti zcela prokazují oprávněnost zařazení zastřené zprostředkování mezi stěžejní kontrolní úkoly inspekce práce.

V roce 2023 bylo provedeno celkem 404 kontrol přímo zaměřených na oblast zastřené zprostředkování zaměstnání, přičemž zastřené zprostředkování zaměstnání bylo zjištěno u 290 subjektů. Rovněž bylo odhaleno 172 podnikatelských subjektů, které výkon zastřené zprostředkování zaměstnání umožnily. Dále bylo při těchto kontrolách zjištěno 536 osob při výkonu nelegální práce (7 občanů ČR, 14 občanů EU, 515 cizinců).

V roce 2023 bylo za zastřené zprostředkování zaměstnání uloženo 188 pokut v souhrnné výši 113 933 000 Kč.

Zastřené zprostředkování zaměstnání je nejčastěji odhalováno u zaměstnavatelů, kteří nejsou agenturami práce, ale také u agentur práce, které disponují příslušným oprávněním ke zprostředkování zaměstnání, ale i přesto uzavíráním obchodních vztahů nahrazují řádně uzavřené dohody s uživateli. Motivací pro poskytování a využívání zastřené zprostředkování zaměstnání je snaha obejít nejen podmínky pro samotné zprostředkování zaměstnání (např. srovnatelné mzdové podmínky, povolení ke zprostředkování zaměstnání, složení kauce atd.), ale také legislativní podmínky upravující dočasné přidělování cizinců.

Zastřené zprostředkování zaměstnání je často zjišťováno i ve spojitosti se nelegálním zaměstnáváním cizinců.

Při procesu plánování kontrolní činnosti budou orgány inspekce práce dále využívat zejména své zkušenosti a znalosti místního trhu práce či poznatky z kontrolní praxe. Důležitým zdrojem budou rovněž informace plynoucí z obdržených podnětů ze strany

veřejnosti či jiných kontrolních orgánů, včetně cíleného monitoringu jednotlivých pracovišť, který samotné kontrole předchází.

Vzhledem k dopadům zastřené zprostředkování do oblasti daní i odvodů za zaměstnance bude prohlubována spolupráce s Generálním finančním ředitelstvím (dále jen „GFŘ“) a Českou správou sociálního zabezpečení (dále jen „ČSSZ“), ve vazbě na komplexnost kontrolních akcí.

Do kontrolní činnosti v této oblasti bude rovněž promítnuta aktuální situace na trhu práce.

2.1.2 Kontroly nelegálního zaměstnávání

Odhalování a potírání nelegálního zaměstnávání se dlouhodobě řadí mezi hlavní kontrolní oblasti orgánů inspekce práce a plně odpovídá prioritám resortu Ministerstva práce a sociálních věcí (dále jen „MPSV“) a rovněž EU.

Vzhledem k závažnosti a dopadům nelegálního zaměstnávání patří tato oblast mezi nejčastěji kontrolované. Negativní dopady spojené s výkonem nelegální práce se projevují především při únicích v oblasti daní z příjmu fyzických osob a pojistného na zdravotním a sociálním pojištění. Nelegálně pracující osoby nejsou pod ochranou danou pracovněprávními předpisy. Rovněž zaměstnavatelé umožňující nelegální práci získávají konkurenční výhodu, vytvářející nerovně podnikatelské prostředí.

Dlouhodobým trendem v oblasti nelegální práce je zjišťování zejména nelegální práce cizinců. Např. v roce 2023 bylo 2 082 zjištěných nelegálních zaměstnanců právě z řad cizinců. Dlouhodobě lze tento trend přičítat zejména ekonomické situaci a nízké míře nezaměstnanosti, díky čemuž je pro tuzemské zaměstnavatele často obtížné zaměstnat dostatečné množství zaměstnanců z ČR či zemi EU. Hlavním důvodem nelegálního zaměstnávání cizinců je pak snaha obcházet podmínky, které jsou na zaměstnávání zahraničních pracovníků kladeny českou legislativou.

Od začátku roku 2023 provedly orgány inspekce práce celkem 6 299 kontrol zaměřených na odhalování nelegální práce. Těmito kontrolami bylo zjištěno celkem 2 615 nelegálně pracujících osob, z toho 41 občanů EU, 492 občanů ČR a 2 082 občanů třetích zemí tzv. cizinců. V oblasti nelegálního zaměstnávání bylo uloženo 573 pokut v souhrnné výši 127 mil. Kč.

V roce 2023 byla realizována mimořádná kontrolní akce zaměřená proti pracovnímu vykořisťování, během které bylo zjištěno 6 nelegálních zaměstnanců, jednalo se o občany Ukrajiny a Moldavska.

Mimořádným kontrolním akcím s celorepublikovou působností zaměřených na kontrolu nelegálního zaměstnávání občanů ČR a cizinců se bude SÚIP věnovat také v roce 2024. Zaměření těchto kontrolních akcí bude přizpůsobeno aktuálnímu vývoji a trendům, kdy kontrolní akce budou připravovány v součinnosti s MPSV.

Při plánování kontrol v roce 2024 budou orgány inspekce práce vycházet z přijatých podnětů, informací od sociálních partnerů, zaměstnavatelů, vlastního monitoringu

a výsledků kontrolní činnosti v předchozích letech. Kontrolní činnost bude rovněž reagovat na aktuální trendy na trhu práce.

I nadále bude snaha orgánů inspekce práce rozvíjet spolupráci i s dalšími kontrolními orgány, zejména s ČSSZ, příslušnými složkami Policie ČR, Celní správou, orgány finanční správy, živnostenskými úřady a Úřadem práce ČR (dále jen „ÚP ČR“). Spolupráce na realizaci kontrolních akcí či vzájemné předávání informací je dlouhodobě na vysoké úrovni a poskytuje všem zúčastněným řadu důležitých informací.

2.1.3 Kontroly rovného zacházení a zákazu diskriminace při uplatňování práva na zaměstnání

Kontrolní činností v oblasti rovného zacházení a zákazu diskriminace před vstupem do zaměstnání budou orgány inspekce práce i nadále přispívat ke zlepšení rovných podmínek při výběru zaměstnanců a dodržování zákazu diskriminace při uplatňování práva na zaměstnání.

Při uplatňování práva na zaměstnání je zakázána jakákoliv diskriminace a hlediska pro výběr zaměstnanců musí zaručovat rovné příležitosti všem fyzickým osobám ucházejícím se o zaměstnání.

V roce 2023 bylo provedeno 228 kontrol zaměřených na oblast rovného zacházení a zákazu diskriminace při uplatňování práva na zaměstnání. Porušení právních předpisů bylo zjištěno u 71,5 % kontrol.

Je zcela v souladu s právními předpisy vnímání skutečnosti, že při výběru zaměstnanců jen zaměstnavatel nejlépe ví, jakého zaměstnance k výkonu požadované práce potřebuje a stanovuje požadavky spojené s přijetím nového zaměstnance. Požadavky zaměstnavatele však musí být takové, že budou respektovat skutečnost, že při uplatňování práva na zaměstnání je zakázána jakákoliv diskriminace a hlediska pro výběr zaměstnanců musí zaručovat rovné příležitosti všem fyzickým osobám ucházejícím se o zaměstnání. I přes dosavadní kontrolní a osvětovou činnost orgánů inspekce práce se ukazuje, že při uplatňování práva na zaměstnání stále dochází ke znevýhodňování některých skupin osob na trhu práce, zejména pak z hlediska věku a pohlaví.

I v roce 2024 bude kontrolní činnost v oblasti rovného zacházení a zákazu diskriminace při uplatňování práva na zaměstnání pokračovat dle v minulosti osvědčených postupů. Kontroly budou realizovány jak na základě obdržených podnětů ke kontrole od občanů, zájemců o zaměstnání nebo jejich rodinných příslušníků, včetně podnětů podaných anonymně, tak na základě vlastního monitoringu oblastních inspektorátů práce. Orgány inspekce práce se zaměří na nabídky zaměstnání, u nichž požadavky pro výběrová řízení nejsou formulovány neutrálně, případně odrazují zájemce omezeními z hlediska zdravotního stavu, pohlaví, věku a dalšími.

Svou poradenskou a kontrolní činností bude SÚIP v roce 2024 stejně jako v předchozích letech přispívat ke zvýšení právního vědomí zaměstnavatelů o této oblasti.

2.1.4 Kontroly plnění povinného podílu zaměstnávání osob se zdravotním postižením

Jednu z nejzranitelnějších skupin na trhu práce jsou osoby se zdravotním postižením (dále jen „OZP“), proto je jejich začleňování do pracovního procesu a zaměstnávání dlouhodobě věnována vysoká pozornost. Cílem politiky zaměstnanosti je zaměstnat co nejvíce osob se zdravotním postižením k čemuž mají přispívat i dlouhodobá opatření upravená v zákoně o zaměstnanosti, spočívající v povinnosti zaměstnavatelů s více jak 25 zaměstnanci takové osoby zaměstnávat. Jejich uplatnění na pracovním trhu je totiž důležité pro osobní rozvoj a sebeúctu, přičemž současně zabraňuje jejich vyloučení ze společnosti.

Nedílnou součástí kontrolní činnosti orgánů inspekce práce v oblasti zaměstnanosti tak bude i v roce 2024 oblast kontroly plnění povinnosti zaměstnavatelů zaměstnávat OZP ve výši povinného podílu těchto osob na celkovém počtu zaměstnanců.

Tyto kontroly budou prováděny na základě podkladů od jednotlivých úřadů práce a ve spolupráci s Generálním ředitelstvím Úřadu práce ČR (dále jen „GŘ ÚP ČR“). Podklady zasílané úřady práce ve lhůtě do 31. 5. následujícího roku obsahují jak informace o jednotlivých zaměstnavatelích, kteří jsou povinni OZP zaměstnávat, tak i informace o poskytovatelích náhradního plnění. V případě poskytovatelů náhradního plnění jsou pro kontrolní činnost důležité informace o rozsahu poskytovaného náhradního plnění, neboť zákon o zaměstnanosti stanoví poskytovatelům limit pro poskytnutí svých výrobků a služeb nebo poskytnutí zakázky odpovídající 28násobku průměrné mzdy v národním hospodářství za první až třetí čtvrtletí předcházejícího kalendářního čtvrtletí za každého přepočteného zaměstnance se zdravotním postižením zaměstnaného v předchozím kalendářním roce. Při kontrolách budou využívány rovněž informace získané z evidence náhradního plnění, která je elektronicky vedena MPSV.

Zaměstnavatelé stále v mnoha případech neplní povinnost zaměstnávat OZP v zákonně stanovené výši, ani neplní tuto zákonnou povinnost jednou z forem náhradního plnění, tj. buď odběrem výrobků, služeb nebo zadáním zakázek zaměstnavatelům, se kterými ÚP ČR uzavřel dohodu o uznání zaměstnavatele za zaměstnavatele na chráněném trhu práce podle § 78 zákona o zaměstnanosti nebo odvodem do státního rozpočtu v zákonem stanovené lhůtě. V řadě případů je důvodem nesplnění povinnosti nesprávný výpočet, kdy následně zaměstnavatelé odvedou nesprávnou výši do státního rozpočtu. Často je také při kontrolní činnosti zjištěno, že zaměstnavatelé nedodrží zákonem stanovenou povinnost do 15. 2. následujícího roku písemně ohlásit příslušné krajské pobočce ÚP plnění povinného podílu zaměstnávání OZP, včetně způsobu plnění.

Kontrolní činnost v roce 2024 bude stejně jako v minulých letech zaměřena na ty zaměstnavatele, kteří dle informací ÚP ČR měli plnit povinnost zaměstnávat OZP a v hlášení ÚP ČR deklarovali povinnost odvodu do státního rozpočtu, ale tento neodvedli v zákonem stanovené lhůtě, případně vůbec, dále na nedodržení termínu oznámení plnění povinného podílu zaměstnavatelem podle § 83 zákona o zaměstnanosti, způsob výpočtu plnění povinného podílu, vnitřní předpisy nebo uzavřenou kolektivní smlouvu v případě, že zaměstnavatel při výpočtu přepočteného

počtu zaměstnanců používá jinou délku pracovní doby než je uvedena v § 79 zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákoník práce“), platnost dokladů, kterými se prokazuje OZP v souladu s § 67 zákona o zaměstnanosti, uznatelnost náhradního plnění, tj. zda zaměstnavatelem započítané náhradní plnění bylo realizováno v souladu s podmínkami, které pro to stanoví zákon o zaměstnanosti.

Stále mnoho zaměstnavatelů neplní povinnost zaměstnávat OZP v zákoně stanovené výši, ani neplní zákonnou povinnost jednou z dalších forem náhradního plnění, tj. odběrem výrobků, služeb nebo zadáním zakázek zaměstnavatelům, se kterými ÚP ČR uzavřel dohodu (§ 78 zákona o zaměstnanosti) nebo odvodem do státního rozpočtu v zákonem stanovené lhůtě, tedy do 15. 2. následujícího roku. V řadě případů je důvodem nesplnění povinnosti nesprávný výpočet, kdy následně zaměstnavatelé odvedou nesprávnou výši do státního rozpočtu. Často také nedodržují zákonem stanovenou povinnost do 15. 2. následujícího roku písemně ohlásit příslušné krajské pobočce ÚP ČR plnění povinného podílu zaměstnávání OZP, včetně způsobu plnění.

Pokud zaměstnavatelé dobře neznají povinností uvedené v § 81 a násl. zákona o zaměstnanosti, dostávají se do situace, kdy nejen že musí odvést zákonem stanovený odvod do státního rozpočtu, ale v řadě případů je jim uložena pokuta za neplnění zákonných povinností.

V roce 2023 provedly orgány inspekce práce 67 kontrol, z toho 26 kontrol poskytovatelů a 41 kontrol odběratelů.

V roce 2024 stejně jako v minulých letech bude kontrolní činnost v této oblasti zaměřena na ty zaměstnavatele, kteří dle informací ÚP ČR měli plnit povinnost zaměstnávat OZP a v hlášení Úřadu práce deklarovali povinnost odvodu do státního rozpočtu, ale tento neodvedli v zákonem stanovené lhůtě, případně vůbec, dále na nedodržení termínu oznámení plnění povinného podílu zaměstnavatelem podle § 83 zákona o zaměstnanosti, způsob výpočtu plnění povinného podílu, vnitřní předpisy nebo uzavřenou kolektivní smlouvu v případě, že zaměstnavatel při výpočtu přepočteného počtu zaměstnanců používá jinou délku pracovní doby než je uvedena v § 79 zákoníku práce, platnost dokladů, kterými se prokazuje OZP v souladu s § 67 zákona o zaměstnanosti, uznatelnost náhradního plnění, tj. zda zaměstnavatelem započítané náhradní plnění bylo realizováno v souladu s podmínkami, které pro to stanoví zákon o zaměstnanosti.

Kontrolní činnost bude pokračovat i u poskytovatelů náhradního plnění, kteří dodávají své výrobky a služby nebo plní zadané zakázky zaměstnavatelům, zaměstnávajících více než 25 zaměstnanců v pracovním poměru v návaznosti na elektronickou evidenci náhradního plnění, neboť z kontrolní činnosti orgánů inspekce práce vyplývá, že pokud poskytovatel náhradního plnění uvede v elektronické evidenci náhradního plnění nesprávně vypočtený přepočtený počet svých zaměstnanců se zdravotním postižením, má to za následek i uvedení nesprávné výše limitu v elektronické evidenci náhradního plnění. Tato chyba poskytovatele může mít negativní dopad na odběratele, kterým může vzniknout chybou poskytovatele povinnost odvodu do státního rozpočtu.

Stejně jako v předchozích letech i v roce 2024 bude SÚIP svou poradenskou a kontrolní činností přispívat ke zvýšení právního vědomí zaměstnavatelů o této oblasti.

2.1.5 Kontroly poskytování služby péče o dítě v dětské skupině

Poskytování služby péče o dítě v dětské skupině představuje jednu z možností nekomerčních služeb péče o děti předškolního věku a je jedním z nástrojů sladění pracovního a rodinného života, kdy může pomáhat k usnadnění či dřívějšímu návratu rodičů z rodičovské dovolené do zaměstnání. Od roku 2014 je činnost dětských skupin upravena zákonem č. 247/2014 Sb., o poskytování služby péče o dítě v dětské skupině a o změně některých souvisejících zákonů (dále jen „zákona o dětské skupině“), který stanoví poskytovatelům služeb péče o dítě v dětské skupině podmínky pro zahájení a provoz dětských skupin, ale také vymezuje kontrolní činnost SÚIP, potažmo OIP v této oblasti.

V roce 2023 probíhala kontrolní činnost v oblasti péče o dítě v dětské skupině na základě běžné kontrolní činnosti či na základě přijatých podnětů ke kontrole.

V roce 2023 bylo provedeno 44 kontrol, při kterých bylo zjištěno celkem 70 porušení právních předpisů. Porušení byla zjištěna u 61,4 % provedených kontrol. Mezi nejčastější zjištěná porušení zákona o dětské skupině patřilo nedodržení podmínek, které jsou zákonem o dětské skupině kladeny na pečující osoby, nedodržení či nezpracování vnitřních pravidel dětské skupiny a chybné vedení evidence dětí v dětské skupině.

Na základě výsledků kontrolní činnosti roku 2023 je důležité řadit tuto oblast mezi hlavní kontrolní úkoly i v nadcházejícím roce 2024.

Kontroly spadající do oblasti péče o dítě v dětské skupině tak budou ze strany OIP v roce 2024 prováděny nejen na základě obdržných podnětů ke kontrole, ale budou také součástí běžné kontrolní činnosti s využitím místních a osobních znalostí trhu práce v daném kraji. Součástí této kontrolní činnosti bude rovněž poskytování základního pracovněprávního poradenství, jak zaměstnancům, pečujícím osobám, tak poskytovatelům služby péče o dítě v dětské skupině.

V případě zjištění porušení či přijetí podnětů, které budou směřovat do oblasti hygienických požadavků na stravování, prostory a provoz těchto skupin, postoupí OIP tento podnět místně příslušné krajské hygienické stanici.

I nadále bude pokračovat také navázaná spolupráce s MPSV, oddělením koncepce rodinné politiky a služeb péče o děti, kterému budou předávány informace o zjištěných nedostatcích a pravomocně uložených pokutách v oblasti péče o dítě v dětské skupině.

3 Kontroly v oblasti pracovněprávních vztahů a pracovních podmínek

Na úseku inspekce pracovněprávních vztahů (dále jen „PPV“) stanoví zákon o inspekci práce, působnost a příslušnost SÚIP a OIP a předmět jejich kontrolní činnosti, jako kontrolu dodržování povinností vyplývajících z:

- právních předpisů, z nichž vznikají zaměstnancům, příslušnému odborovému orgánu nebo radě zaměstnanců nebo zástupci pro oblast BOZP práva nebo povinnosti v pracovněprávních vztazích, včetně právních předpisů o odměňování zaměstnanců, náhradě mzdy nebo platu a náhradě výdajů zaměstnancům,
- právních předpisů stanovících pracovní dobu a dobu odpočinku,
- právních předpisů o zaměstnávání zaměstnankyň, mladistvých zaměstnanců, zaměstnanců pečujících o děti, jakož i zaměstnanců, kteří prokázali, že převážně sami dlouhodobě pečují o fyzickou osobu, která se podle zvláštního právního předpisu považuje za osobu závislou na pomoci jiné fyzické osoby ve stupni II (středně těžká závislost), ve stupni III (těžká závislost) nebo ve stupni IV (úplná závislost),
- právního předpisu, který stanoví povinnost uskutečnit veřejnou výzvu nebo výběrové řízení na obsazení místa úředníka nebo na obsazení místa vedoucího úředníka územního samosprávného celku, jakož i to, zda veřejná výzva nebo výběrové řízení byly provedeny včetně jejich průběhu,
- kolektivních smluv v částech, ve kterých jsou upraveny individuální pracovněprávní nároky zaměstnanců vyplývající z právních předpisů, jakož i vnitřních předpisů podle § 305 zákoníku práce,
- vnitřních předpisů vydaných podle zákoníku práce, jestliže zakládají práva zaměstnanců,
- právních předpisů upravujících právní postavení zaměstnanců vyslaných k výkonu práce v rámci nadnárodního poskytování služeb,
- právní úpravy zákona o ochraně oznamovatelů (od 1. 8. 2023).

Kontrola na úseku inspekce pracovněprávních vztahů je v kontrolní praxi realizována zejména v oblastech:

- pracovního poměru a dohod o pracích konaných mimo pracovní poměr,
- rovného zacházení a zákazu diskriminace v pracovněprávních vztazích,
- pracovní doby a doby odpočinku,
- odměňování a náhrad mzdy a platu,
- ochrany osobních práv zaměstnanců,
- agenturního zaměstnávání,
- vysílání zaměstnanců a pracovních podmínek zaměstnanců ze zahraničí,
- v dalších oblastech, jako jsou oblast kolektivních pracovněprávních vztahů, oblast překážek v práci a dovolené nebo oblast péče o zaměstnance,
- a od 1. 8. 2023 nově také v oblasti ochrany oznamovatelů.

V kontrolní působnosti orgánů inspekce práce na úseku inspekce PPV je kontrola zaměstnavatelů – právnických i fyzických osob a jejich zaměstnanců, právnických osob, u kterých jsou vykonávány veřejné funkce, vysílajících a přijímajících organizací při výkonu dobrovolnické služby podle zvláštního právního předpisu, právnických osoby, které vykonávají činnost školy nebo školského zařízení, právnických osob nebo fyzických osob, u nichž se uskutečňuje praktické vyučování žáků středních škol, odborných učilišť nebo vyšších odborných škol, dále také věznic, právnických nebo fyzických osoby zaměstnávající odsouzené, a rodinných závodů.

V zařízeních ozbrojených sil a bezpečnostních sborů v působnosti Ministerstva obrany, Ministerstva vnitra, Ministerstva spravedlnosti a Ministerstva financí může být kontrola provedena jen se souhlasem příslušného ministerstva a v zařízeních Generální inspekce bezpečnostních sborů, Bezpečnostní informační služby, Úřadu pro zahraniční styky a informace, Národního úřadu pro kybernetickou a informační bezpečnost a Národního bezpečnostního úřadu jen se souhlasem jejich ředitele.

V právních vztazích zaměstnanců vykonávajících ve správních úřadech státní správu jako službu, kterou ČR poskytuje veřejnosti, upravených služebním zákonem, mohou orgány inspekce práce kontrolovat jen věci týkající se doby výkonu státní služby a přestávek ve státní službě, služební pohotovosti, státní služby přesčas a v noční době a bezpečnosti při výkonu státní služby.

Kontroly jsou prováděny u všech typů zaměstnavatelů, co do jejich předmětu činnosti, právní formy, sídla, velikosti a počtu zaměstnanců, ve mzdové (podnikatelské, soukromé) i v platové (veřejnoprávní, rozpočtové, příspěvkové) sféře. V rámci cíleného zaměření kontrolní činnosti orgánů inspekce práce pro daný rok pak část kontrol může být směřována do určité oblasti kontrolní působnosti inspekce práce, zaměřena na určitou pracovněprávní problematiku, na vybraná odvětví ekonomické činnosti zaměstnavatelů nebo na vybrané typy zaměstnavatelů. Výběr konkrétních zaměstnavatelů ke kontrole vychází mj. ze zaměření kontrolní činnosti na specifické oblasti pracovněprávních vztahů v daném kontrolním období, ze zkušeností a informací z kontrolní činnosti inspekce práce v předchozích obdobích, z informací získaných při poskytování poradenství úřadem a inspektoráty práce, a v neposlední řadě z podnětů občanů a institucí ke kontrolám. Pozornost je také věnována těm typům zaměstnavatelů, u kterých jsou častěji zjišťovány nedostatky na úseku pracovněprávních vztahů a pracovních podmínek.

Zaměření kontrolní činnosti inspekce práce na základě ročního programu kontrolních akcí (vedle kontrol na základě podnětů) pro daný rok je pak směřováno do vybraných oblastí kontrolní působnosti inspekce práce, tj. na určitou pracovněprávní problematiku, na vybraná odvětví ekonomické činnosti zaměstnavatelů nebo na vybrané typy zaměstnavatelů. Na základě podnětů jsou kontrolovány všechny oblasti pracovněprávních vztahů, do kterých podněty směřují.

V systému SÚIP vykonává v současné době kontrolní činnost 134 inspektorů specializovaných na oblast pracovněprávních vztahů a 7 inspektorů metodiků specializovaných na oblast pracovněprávních vztahů. Dalších 10 systemizovaných míst inspektorů pracovněprávních vztahů je neobsazeno, z důvodu fluktuace

zaměstnanců a nedostatku uchazečů splňujících kvalifikaci a požadované podmínky pro výkon práce inspektora.

Od počátku roku 2023 provedly OIP a SÚIP v oblasti pracovněprávních vztahů celkem 3 820 kontrol. Těmito kontrolami bylo zjištěno 6 480 porušení právních předpisů. Za porušení právních předpisů v oblasti pracovněprávních vztahů bylo uloženo 869 pokut v souhrnné výši 28 272 000 Kč.

Podněty ke kontrolám jsou orgánům inspekce práce adresovány od občanů i institucí a dotýkají se všech oblastí kontrolní působnosti inspekce práce. Do oblasti pracovněprávních vztahů bylo od počátku roku 2023 podáno 3 064 podnětů. Nejvíce podnětů na úseku inspekce PPV upozorňovalo na nedodržování povinností zaměstnavatele v oblasti odměňování.

3.1 Zaměření kontrolní činnosti v oblasti pracovněprávních vztahů v roce 2024

V oblasti pracovněprávních vztahů provedou OIP a SÚIP v roce 2024 minimálně 3 800 kontrol dodržování povinností stanovených zaměstnavatelům právními předpisy.

Primárně budou kontroly zaměřeny především do následujících oblastí:

- rovné zacházení se zaměstnanci, dodržování zákazu diskriminace, rovné odměňování zaměstnanců s důrazem na rovné odměňování mužů a žen,
- odměňování zaměstnanců, dodržování minimální mzdy a nejnižší úrovně zaručené mzdy stanovené podle složitosti, odpovědnosti a namáhavosti vykonávané práce,
- pracovní doba a doba odpočinku,
- agenturní zaměstnávání,
- dodržování pravidel při vysílání zaměstnanců k výkonu práce v rámci nadnárodního poskytování služeb,
- pracovní podmínky zaměstnanců ze zahraničí, se zaměřením na pracovní podmínky zaměstnanců – držitelů dočasné ochrany z Ukrajiny
- dodržování některých povinností zaměstnavatelů stanovených jim zákonem o ochraně oznamovatelů.

3.1.1 Kontrola v oblasti rovného zacházení se zaměstnanci, rovného odměňování zaměstnanců a dodržování zákazu diskriminace

Zásady rovného zacházení se zaměstnanci, dodržování zákazu jejich diskriminace a spravedlivého odměňování zaměstnanců jsou významnou součástí úpravy pracovního práva v ČR. Nedodržování těchto zásad je ze strany zaměstnanců velmi citlivě vnímáno, jelikož může zasahovat do práva na důstojnost jednotlivce. ČR je taktéž mezinárodními úmluvami zavázána na rovné zacházení a dodržování zákazu diskriminace na pracovišti dohlížet a zajistit jejich vymahatelnost.

Poradenskou i kontrolní činností se orgány inspekce práce snaží napomoci zvýšení úrovně právního povědomí zaměstnavatelů i zaměstnanců v oblasti rovného zacházení a dodržování zákazu diskriminace. Zaměstnavatelům jsou poskytovány

informace o povinnostech, které je z jejich strany nutno dodržovat v pracovněprávních vztazích, a zaměstnanci jsou informováni o svých právech a možnostech obrany před případnou diskriminací či nerovným zacházením.

Ročně obdrží orgány inspekce práce přibližně 270 podnětů poukazujících na možné nerovné zacházení či diskriminaci na pracovišti. Ačkoli podněty směřované do jiných oblastí (například do oblasti odměňování, pracovního poměru a dohod o pracích konaných mimo pracovní poměr, pracovní doby, do oblasti zaměstnanosti a bezpečnosti a ochrany zdraví zaměstnanců při práci) bývají v praxi čtenější, v případě nerovného zacházení se jedná o oblast, které SÚIP věnuje zvýšenou pozornost a obdržené podněty považuje za velmi cenný zdroj informací pro cíleně zaměřenou kontrolní činnost v této oblasti.

Od počátku roku dosud provedly OIP 662 kontrol zaměřených na oblast rovného zacházení a dodržování zákazu diskriminace celkem, z toho 106 kontrol zaměřených na oblast rovného odměňování mužů a žen. Kontrolami bylo zjištěno celkem 144 porušení v oblasti rovného zacházení a dodržování zákazu diskriminace. Z toho počtu 14 porušení bylo zjištěno v oblasti rovného odměňování žen a mužů.

Pokud jde o nerovné zacházení v oblasti odměňování, může mít toto jednání negativní vliv na finanční situaci zaměstnance, jeho vnímání spravedlnosti a současně, odměňuje-li zaměstnavatel nerovným způsobem muže a ženy, jež vykonávají stejnou práci, či práci stejné hodnoty, může toto přispívat k celkové nerovnosti ve výdělcích mužů a žen, tzv. gender pay gapu. V ČR dle posledních zveřejněných statistických dat Eurostatu je hodnota gender pay gapu 16,4 % (meziročně číslo zlehka klesá, přesto v ČR jde stále o vyšší hodnotu, než je evropský průměr). S implementací Akčního plánu rovného odměňování a chystanou evropskou legislativou k platové transparentnosti však lze očekávat další snižování rozdílu. SÚIP bude, tak jako v minulých letech, provádět cílené kontroly rovného odměňování mužů a žen. V rámci probíhajících kontrol bude dále testován analytický nástroj LOGIB, který je zaměřen právě na zjišťování rozdílů v odměňování u jednotlivých zaměstnavatelů. V roce 2024 proběhne 8 – 16 kontrol za využití nástroje Logib. Plánem orgánů inspekce práce na rok 2024 je provést nejméně 100 kontrol se zaměřením na rovné odměňování mužů a žen, přičemž konkrétně se znovu zaměří na vysokoškolsky vzdělané zaměstnance, a to zejména v oborech, kde převažují ženy, tedy ve vzdělávání, zdravotnictví, sociálních službách, peněžnictví a pojišťovnictví, neboť největší rozdíl v odměňování žen a mužů je právě u vysokoškolsky vzdělaných skupin, jak plyne ze studie k projektu 22 % K ROVNOSTI (2018). Tento projekt byl sice na konci roku 2022 ukončen, vzápětí však byl nahrazen novým projektem MPSV s názvem Rovná odměna. Nový projekt převzal aktivity ukončeného projektu a dále je rozvádí též v návaznosti na směrnici Evropské unie o transparentnosti odměňování. Současně s touto aktivitou MPSV je ještě problematika genderové nerovnosti napříč mnoha oblastmi života komplexně řešena Strategii rovnosti žen a mužů na období 2021 – 2030 Úřadu vlády České republiky.

Co se týče jiných diskriminačních důvodů, setkávají se orgány inspekce práce při svých kontrolách i s nerovnostmi z důvodu věku, zdravotního stavu, rasy, sexuální orientace i rodičovství (pohlaví). I na tyto oblasti se kontroly v roce 2024 opět zaměří.

V nadcházejícím roce tak budou orgány inspekce práce v nezmenšené míře pokračovat v kontrolní činnosti zaměřené jak na oblast rovného zacházení a dodržování zákazu diskriminace obecně, tak na oblast rovného odměňování mužů a žen. Kontroly budou realizovat na základě informací obdržených z podniků, i na základě vlastní monitorovací činnosti.

Při realizaci kontrol v oblasti rovného zacházení a dodržování zákazu diskriminace a kontrol rovného odměňování mužů a žen se inspektoři zaměří zejména na

- dodržování povinnosti zaměstnavatele zajistit rovné zacházení se všemi zaměstnanci, pokud jde o jejich pracovní podmínky, odměňování za práci a o poskytování jiných peněžitých plnění a plnění peněžité hodnoty, o odbornou přípravu a o příležitost dosáhnout funkčního nebo jiného postupu v zaměstnání dle § 16 odst. 1 zákoníku práce,
- dodržování zákazu jakékoli diskriminace, a to zejména z důvodu pohlaví, sexuální orientace, rasového nebo etnického původu, národnosti, státního občanství, sociálního původu, rodu, jazyka, zdravotního stavu, věku, náboženství či víry, majetku, manželského a rodinného stavu a vztahu nebo povinností k rodině, politického nebo jiného smýšlení, členství a činnosti v politických stranách nebo politických hnutích, v odborových organizacích nebo organizacích zaměstnavatelů, dle § 16 odst. 2 zákoníku práce,
- dodržování poskytování stejné mzdy, platu nebo odměny z dohody za stejnou práci nebo práci stejné hodnoty dle § 110 zákoníku práce.

3.1.2 Kontrola v oblasti odměňování zaměstnanců, dodržování minimální mzdy a nejnižší úrovně zaručené mzdy stanovené podle složitosti, odpovědnosti a namáhavosti vykonávané práce

Kontrola dodržování pracovněprávních předpisů v oblasti odměňování je jednou z neopominutelných kontrolních aktivit orgánů inspekce práce. Odměňování za práci je primárním důvodem pro výkon práce zaměstnancem, je podstatným měřítkem kvality pracovněprávního vztahu z pohledu zaměstnance, úroveň odměňování v jednotlivých segmentech trhu práce má aspekt nejen osobní pro zaměstnance, ale též celospolečenský.

Minimální mzda je nedílnou součástí české legislativy a představuje silnou, mnohostranně působící intervenci do pracovněprávních vztahů. Minimální mzda, jako nejnižší zákonná odměna za práci, má především sociální, motivační, regulační a alimentární funkci. Jejím smyslem by mělo být motivovat nezaměstnané osoby k zaměstnání a nikoli k výhodnějšímu setrvání v závislosti na sociálních dávkách, a podporovat tak růst či udržení zaměstnanosti především v nejméně finančně silných sociálních skupinách zaměstnanců. Zároveň by měla představovat alespoň minimální záruku důstojné odměny za práci a garantovat, aby každá mzda mohla plnit svou alimentární funkci.

Nejsou-li právní předpisy týkající se minimální mzdy, resp. nejnižší úrovně zaručené mzdy dodržovány, dochází k narušení jejich funkcí, z čehož následně vyplývají negativní právní, ekonomické a sociální důsledky.

Smyslem a účelem kontrol důsledného dodržování právních předpisů upravujících oblast minimální a zaručené mzdy je, v souladu s jejich funkcemi, boj proti nezaměstnanosti a chudobě, podpora motivace pracovat, podpora spravedlivého odměňování a zamezení pracovního vykořisťování a také snaha zamezovat daňovým únikům a únikům u jiných povinných odvodů.

Jak vyplývá z výsledků kontrolní činnosti i z dotazů vznášených v rámci poradenství, je právní povědomí zaměstnavatelů i zaměstnanců týkající se institutu minimální mzdy a zejména pak institutu nejnižších úrovní zaručené mzdy dlouhodobě na nedostatečné úrovni a porušování právních předpisů v této oblasti je běžným jevem.

Důvodem pro porušování předmětných předpisů bývají mj. každoroční změny výše minimální mzdy a jednotlivých úrovní zaručené mzdy, kdy zaměstnavatelé, ať již vědomě nebo v důsledku opomenutí či neznalosti, tyto předpisy porušují.

Od počátku roku 2023 bylo provedeno celkem 657 kontrol zaměřených na problematiku minimální a zaručené mzdy; tyto kontroly zjistily 365 porušení. Zařazení kontrol odměňování zaměstnanců a dodržování minimální mzdy a nejnižších úrovní zaručené mzdy do ročního programu kontrolních akcí SÚIP i na další kontrolní období je tak nepochybně důležité a odůvodněné.

Obdobně jako v předchozím období, i v roce 2024 budou kontroly v oblasti odměňování zaměřeny zejména na ty zaměstnavatele a ty obory podnikatelské činnosti, o nichž orgány inspekce práce obdržely nejvíce informací nebo indicií o porušování právních předpisů v této oblasti. Rovněž budou provedeny následné kontroly u těch zaměstnavatelů, kteří se porušení právních předpisů v oblasti odměňování dopustili v minulých obdobích. OIP provede výběr konkrétních zaměstnavatelů pro kontrolu na základě vlastních zkušeností a úvaze.

Předmětem kontrol v oblasti odměňování zaměstnanců, dodržování minimální mzdy a nejnižší úrovně zaručené mzdy stanovené podle složitosti, odpovědnosti a namáhavosti vykonávané práce budou zejména:

- dodržování NV č. 567/2006 Sb., o minimální mzdě, o nejnižších úrovních zaručené mzdy, o vymezení ztíženého pracovního prostředí a o výši příplatku ke mzdě za práci ve ztíženém pracovním prostředí, ve znění pozdějších předpisů,
- sjednání, stanovení nebo určení mzdy,
- mzda nebo náhradní volno za práci přesčas,
- mzda za práci v sobotu a v neděli,
- mzda, náhradní volno nebo náhrada mzdy za svátek,
- mzda za noční práci,
- mzda a příplatek za práci ve ztíženém pracovním prostředí,
- naturální mzda,
- mzda při uplatnění konta pracovní doby,
- evidence pracovní doby pro účely kontroly v oblasti odměňování.

Kontroly u zaměstnavatelů v platové sféře budou zaměřeny analogicky.

3.1.3 Kontrola v oblasti pracovní doby a doby odpočinku

Významnou oblastí regulovanou pracovněprávními předpisy je oblast pracovní doby a s ní související doby odpočinku. Pracovní doba a její rozvrhování se výrazně promítá do sociálněekonomických aspektů pracovněprávního vztahu, a to jak z hlediska odměňování, tak například z hlediska bezpečnosti a ochrany zdraví při práci.

Problematika této oblasti představuje značnou část podnětů k provedení kontroly u zaměstnavatele a je také častým předmětem dotazů, a to jak ze strany zaměstnanců, ale i zaměstnavatelů, když v průběhu roku 2023 se OIP této oblasti intenzivně věnovaly a provedly celkem 421 kontrol se zaměřením na oblast pracovní doby a doby odpočinku. Porušení pracovněprávních předpisů bylo konstatováno celkem u 124 kontrol.

Cílem kontrol na další období roku 2024 bude, stejně jako v předchozích letech, dodržování právních předpisů v oblasti rozvrhování pracovní doby, dodržování zákonem stanovených dob odpočinku, dodržování délky směny, dodržování stanovených pravidel pro přesčasovou práci a pro práci ve dnech pracovního klidu, poskytování přestávek v práci a odpočinku mezi směnami a v týdnu a také dodržování řádné vedení evidence pracovní doby s náležitostmi, které na tuto evidenci kladou právní předpisy, neboť právě evidence pracovní doby bez podstatných náležitostí, které na ni vyžadují právní předpisy bývá častým prohřeškem kontrolovaných osob. Přitom nedostatky právě v evidenci pracovní doby se pojí s negativními důsledky do sféry zaměstnanců, kdyžto ti mohou být ohroženi na své jistotě co rozsahu rozvržených a odpracovaných směn, jejich délky a na to navázaného odměňování včetně případných příplatků s tím spojených.

Činností orgánu inspekce práce však není pouze postupovat v této oblasti sankčně, ale také poskytovat nezbytné poradenství a informačně osvětovou činnost s cílem prevence porušování pracovněprávních předpisů v dané oblasti, k čemuž i pro rok 2024 budou OIP i SÚIP intenzivně poskytovat poradenství jak elektronické, tak kontaktní.

Pokud se týká kontrolní činnosti v oblasti pracovní doby a doby odpočinku, tato bude prováděna zejména u těch zaměstnavatelů, vůči kterým obdrží OIP a SÚIP podněty od fyzických a právnických osob či veřejnoprávních subjektů, upozorňující na zaměstnavatelovo možné porušování pracovněprávních předpisů v této oblasti, a dále u těch zaměstnavatelů, kteří budou orgány inspekce práce vybráni základě úřední činnosti vycházející z monitoringu zaměstnavatelů v teritoriu své územní působnosti.

Předmětem kontrol v oblasti pracovní doby a doby odpočinku bude tak jako v předchozích obdobích:

- řádné vedení evidence pracovní doby,
- dodržování povolené délky směny,

- existence písemného rozvrhu směn a seznámení zaměstnanců s rozvrhem směn v zákonem stanovené době,
- poskytování přestávek v práci,
- poskytování nepřetržitého odpočinku mezi dvěma směnami,
- dodržování stanovených pravidel pro práci ve dnech pracovního klidu,
- poskytování nepřetržitého odpočinku v týdnu,
- dodržování stanovených pravidel pro přesčasovou práci,
- dodržování zákonem stanovené průměrné délky směny u zaměstnance pracujícího v noci.

3.1.4 Kontrola v oblasti dodržování povinností na úseku agenturního zaměstnávání

Dodržování povinností stanovených pracovněprávními předpisy agenturám práce a také jejich uživatelům je předmětem intenzivní a systematické kontrolní činnosti SÚIP a OIP kontinuálně již od roku 2006 a nepochybně se tak řadí ke kontrolním prioritám orgánů inspekce práce.

Kontrolní činností podléhají ty agentury práce, které disponují všemi typy povolení ke zprostředkování zaměstnání, tj. agentury, které přidělují své zaměstnance za účelem výkonu jejich práce pro uživatele, kterým se rozumí jiná právnická nebo fyzická osoba, který práci přiděluje a dohlíží na její provedení, ale i ty agentury práce, které se zabývají vyhledáváním zaměstnání pro fyzickou osobu a zaměstnanců pro zaměstnavatele a dále také agentury práce, které poskytují poradenství a informační činnost v oblasti pracovních příležitostí.

Významnou součástí kontrolní činnosti v oblasti agenturního zaměstnávání jsou kontroly agentur práce, které zaměstnávají cizince. Do jmenovitého plánu kontrolní činnosti jsou zařazovány ty agentury práce, na které byly orgány inspekce práce upozorněny obdrženými podněty ke kontrole, které dosud kontrolovány nebyly vůbec nebo byly kontrolovány před více než třemi lety a rovněž ty, které se již v minulosti dopustily porušování pracovněprávních předpisů. Kontroly jsou rovněž zaměřeny na agentury práce, o kterých orgány inspekce práce obdrží informace od MPSV (od 1. ledna 2024, dříve od GŘ ÚP ČR) o nesplnění povinností agentur práce stanovených jim zákonem o zaměstnanosti.

Smyslem a dlouhodobým cílem kontrolní činnosti orgánů inspekce práce na úseku agenturního zaměstnávání je vyhledávat a eliminovat porušování pracovněprávních předpisů agenturami práce a jejich uživateli. Agentura práce je v těchto pracovněprávních vztazích zaměstnavatelem, avšak je to tzv. uživatel, na jehož pracovišti dochází k samotnému výkonu práce, který práci zaměstnanci ukládá, organizuje, řídí a kontroluje její provedení, a který rovněž zaměstnanci vytváří příznivé pracovní podmínky a zajišťuje vůči zaměstnanci BOZP. Kontroly tohoto typu agentur práce jsou pak zaměřeny nejen na agentury práce, ale i na jejich uživatele. Oba účastníci tohoto smluvního vztahu, tj. jak agentura práce, tak uživatel, jsou ve vzájemné součinnosti povinni zabezpečit, aby pracovní a mzdové podmínky dočasně přiděleného zaměstnance nebyly horší, než jsou nebo by byly podmínky srovnatelného zaměstnance uživatele. Uživatel je povinen definovat pracovní a mzdové podmínky srovnatelného zaměstnance, na základě, kterých je agenturnímu zaměstnanci

stanovena mzda a případně další benefity a výhody. Není-li u i uživatele na konkrétní pozici zaměstnán srovnatelný kmenový zaměstnanec, je povinností uživatele reálně stanovit pracovní a mzdové podmínky srovnatelného zaměstnance jako v případě, kdyby na dané pozici kmenový zaměstnanec zaměstnán byl. Agentury práce jsou pak povinny ověřit si skutečné pracovní a mzdové podmínky u uživatele, například prostřednictvím kolektivní smlouvy a vnitřních předpisů. V těchto případech se porušování pracovněprávních předpisů v oblasti agenturního zaměstnávání dopouštějí jak samotné agentury práce, tak uživatelé.

Výsledky kontrolní činnosti orgánů inspekce práce v oblasti agenturního zaměstnávání jsou z dlouhodobého hlediska víceméně stabilní a potvrzují, že rozsah porušování pracovněprávních předpisů na úseku agenturního zaměstnávání nemá klesající tendenci.

V kontrolním období roku 2023 provedly orgány inspekce práce v oblasti agenturního zaměstnávání dosud celkem 233 kontrol a z toho 66 kontrol uživatelů. Porušení pracovněprávních předpisů bylo zjištěno u 132 kontrol agentur práce.

Cílem kontrolní činnosti orgánů inspekce práce v oblasti agenturního zaměstnávání bude i v roce 2024 intenzivní a efektivní kontrolní činností, poradenstvím a osvětou pojmenovat a omezit negativní jevy v oblasti agenturního zaměstnávání, přispívat ke kultivaci právního i faktického jednání účastníků agenturního zaměstnávání a k dodržování právních předpisů v této oblasti.

Předmětem kontrol u agentur práce bude:

- povolení k příslušné formě zprostředkování zaměstnání,
- dodržování informačních povinností vůči MPSV,
- předepsané podmínky pro zaměstnávání odpovědného zástupce,
- vznik, změny a skončení pracovního poměru,
- dohody o pracích konaných mimo pracovní poměr,
- pracovní doba, doba odpočinku, vedení evidence,
- odměňování zaměstnanců a cestovní náhrady,
- vedení evidence o agenturních zaměstnancích,
- dohoda o dočasném přidělení zaměstnance agentury práce,
- písemný pokyn k dočasnému výkonu práce u uživatele,
- porovnání pracovních a mzdových podmínek agenturního zaměstnance a srovnatelného zaměstnance uživatele,
- délka přidělení agenturního zaměstnance.

Předmětem kontrol u uživatelů bude:

- vznik, změny a skončení pracovního poměru,
- dohody o pracích konaných mimo pracovní poměr,
- pracovní doba a doba odpočinku,
- vedení evidence pracovní doby,
- odměňování zaměstnanců,
- dodržování povinností uživatele, ke kterému je zaměstnanec agentury práce dočasně přidělen,
- existence a obsah dohody o dočasném přidělení zaměstnance agentury práce,
- existence a obsah písemného pokynu k dočasnému přidělení,

- porovnání pracovních a mzdových podmínek agenturního zaměstnance a srovnatelného zaměstnance uživatele.

3.1.5 Kontrola dodržování pravidel při vysílání pracovníků do ČR na základě směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2018/957 ze dne 28. června 2018, kterou se mění směrnice 96/71/ES o vysílání pracovníků v rámci poskytování služeb dotčenými státy Evropské a směrnice 2014/67/EU

Smyslem kontrol dodržování pravidel při vysílání pracovníků je dosáhnout na úrovni EU lepší rovnováhy mezi podporou pohybu služeb a potřebou ochrany pracovníků, kteří jsou v rámci přeshraničního poskytování takových služeb vysíláni k výkonu práce do jiných členských států EU. Orgány inspekce práce jsou odpovědné za vymáhání pravidel vysílání pracovníků podle směrnice 96/71/ES o vysílání pracovníků v rámci poskytování služeb a podle směrnice 2014/67/EU o prosazování směrnice k vysílání pracovníků. Česká republika implementovala obě směrnice do českého právního řádu ustanovením § 319 zákoníku práce.

Pracovníkům vyslaným k výkonu práce do jiného státu v rámci EU, Evropského hospodářského prostoru a Švýcarska musí být zajištěny minimální standardy stanovené evropskou směrnicí a národní legislativou. Podle ustanovení § 319 zákoníku práce se na zaměstnance, který je zaměstnavatelem vyslán z jiného členského státu EU k výkonu práce v rámci nadnárodního poskytování služeb na území ČR, vztahuje právní úprava ČR, pokud jde o:

- maximální délku pracovní doby a minimální dobu odpočinku,
- minimální délku dovolené za kalendářní rok nebo její poměrnou část,
- minimální mzdu, příslušnou nejnižší úroveň zaručené mzdy a další složky mzdy či platu,
- bezpečnost a ochranu zdraví při práci,
- pracovní podmínky těhotných zaměstnankyň, zaměstnankyň, které kojí, a zaměstnankyň do konce devátého měsíce po porodu a mladistvých zaměstnanců,
- rovné zacházení se zaměstnanci a zaměstnankyněmi a zákaz diskriminace,
- pracovní podmínky při agenturním zaměstnávání,
- podmínky ubytování, pokud jej zaměstnavatel poskytuje,
- náhrady cestovních výdajů v souvislosti s výkonem práce.

Výše uvedené se nepoužije, jsou-li práva vyplývající z právních předpisů členského státu EU, z něhož byl zaměstnanec vyslán k výkonu práce v rámci nadnárodního poskytování služeb, pro něho výhodnější.

Výběr zaměstnavatelů ke kontrole pracovních podmínek vysílaných pracovníků bude probíhat na základě seznamů poskytnutých ÚP ČR a další komunikace s ním, dále na základě požadavků zahraničních inspekčních orgánů s využitím systému pro výměnu informací IMI, popř. na základě přijatých podnětů a poznatků z předchozí kontrolní činnosti.

V roce 2024 se očekává převedení agendy týkající se ohlašovací povinnosti (oznámení o vyslání zaměstnance zaměstnavatelem usazeným v EU) z místně

příslušných krajských poboček Úřadu práce na SÚIP, čímž se předpokládá zjednodušení celého systému zejména s ohledem na získávání konkrétních informací o vysílaných pracovnících potřebných pro výkon kontrolní činnosti jednotlivých OIP.

Hlavním zaměřením kontrol bude dodržování povinností vysílajících zaměstnavatelů podle § 319 zákoníku práce a příslušných ustanovení zákona o zaměstnanosti v návaznosti na obě výše uvedené evropské směrnice. Předmětem kontroly budou pracovní podmínky vysílaných pracovníků vyjmenované v textu výše a dále informační a evidenční povinnosti vůči ÚP ČR.

SÚIP je orgánem, který je na národní úrovni odpovědný za vymáhání pravidel v oblasti vysílání pracovníků. Zároveň má povinnost spolupracovat v rámci EU s dalšími orgány pověřenými dohledem nad dodržováním práv vysílaných pracovníků. S vysíláním a přijímáním pracovníků jsou spojeny také informační povinnosti zaměstnavatele vůči ÚP ČR. Od počátku roku 2023 dosud provedly OIP 71 kontrol zaměřených na oblast vysílání pracovníků. Kontrolami bylo zjištěno celkem 26 porušení pracovněprávních předpisů v této oblasti.

V oblasti pracovních podmínek vysílaných pracovníků SÚIP spolupracuje s Evropským orgánem pro pracovní záležitosti (dále jen „ELA“). V rámci své činnosti se ELA mimo jiné zaměřuje na realizaci společných inspekcí členských států zaměřených na pracovní podmínky vysílaných pracovníků včetně pořádání workshopů či školení na toto téma.

3.1.6 Kontrola v oblasti pracovních podmínek při zaměstnávání zaměstnanců ze zahraničí

Kontroly v oblasti dodržování pracovních podmínek při zaměstnávání zaměstnanců ze zahraničí jsou zaměřeny jednak na zahraniční zaměstnance v souvislosti s Programem kvalifikovaný zaměstnanec a dále v souvislosti se zaměstnáváním občanů Ukrajiny – držitelů dočasné ochrany.

Cílem Programu kvalifikovaný zaměstnanec je poskytnout podporu přímým zaměstnavatelům, kteří do ČR potřebují přivést kvalifikované zahraniční pracovníky. Program kvalifikovaný zaměstnanec je v ČR realizován od září 2019. Od listopadu 2022 byl spuštěn Program kvalifikovaný zaměstnanec pro další země, a to Arménie, Gruzie a Severní Makedonie. Program se kromě těchto třech jmenovaných zemí dále vztahuje na zaměstnance z Indie, Filipín, Kazachstánu, Moldavska, Mongolska, Srbska a Černé Hory. Zároveň byly vzhledem k situaci na Ukrajině až do odvolání pozastaveny všechny žádosti o tento Program v případě žadatelů z Ukrajiny a současně byl pozastaven příjem žádostí občanů Běloruska.

Zaměstnavatelé mohou být do tohoto programu zařazeni pouze tehdy, jestliže splní stanovená kritéria, přičemž o jejich zařazení rozhodují garanti (např. Hospodářská komora, Svaz průmyslu a dopravy atd.). Rovněž zahraniční pracovník může být do tohoto Programu zařazen pouze po splnění patřičných kritérií.

Aby k zaměstnávání zahraničních pracovníků nedocházelo pouze z důvodu nízké ceny jejich práce, a jako prevence pracovního vykořisťování, je součástí schváleného vládního programu stanovení výše zaručené mzdy těchto pracovníků na 1,2násobek zaručené mzdy podle odpovědnosti, složitosti a namáhavosti vykonávané práce ve smyslu nařízení vlády č. 567/2006 Sb., o minimální mzdě, o nejnižších úrovních zaručené mzdy, o vymezení ztíženého pracovního prostředí a o výši příplatku ke mzdě za práci ve ztíženém pracovním prostředí, ve znění pozdějších předpisů.

Mezi další kritéria, která musí být vzhledem k zahraničním pracovníkům splněna, jsou uzavření pracovního poměru na stanovenou týdenní pracovní dobu (plný úvazek) a dále uzavření pracovního poměru na dobu alespoň jednoho roku.

Při plánování kontrol budou OIP vycházet z aktualizovaných seznamů zaměstnavatelů poskytnutých ÚP ČR, popř. vycházet z místní znalosti trhu práce či zkušeností z kontrolní činnosti z předchozích období, a spolupracovat s krajskými pobočkami ÚP ČR.

Od počátku roku 2023 dosud provedly OIP 251 kontrol zaměřených na oblast zaměstnávání zaměstnanců ze zahraničí v souvislosti s Programem kvalifikovaný zaměstnanec. Kontrolami bylo zjištěno celkem 485 porušení pracovněprávních předpisů v této oblasti.

Kontroly pracovních podmínek zahraničních zaměstnanců vykonávajících práci na území ČR v Programu kvalifikovaný zaměstnanec budou v oblasti pracovněprávních vztahů zaměřeny na:

- soulad obsahu pracovněprávního vztahu cizince se zaměstnaneckou kartou, která mu byla vydána,
- dodržování právních předpisů v oblasti odměňování obecně,
- dodržování poskytování 1,2násobku zaručené mzdy podle odpovědnosti, složitosti a namáhavosti vykonávané práce ve smyslu nařízení vlády č. 567/2006 Sb., o minimální mzdě, o nejnižších úrovních zaručené mzdy, o vymezení ztíženého pracovního prostředí a o výši příplatku ke mzdě za práci ve ztíženém pracovním prostředí, ve znění pozdějších předpisů,
- dodržování povinnosti zajistit všem zaměstnancům rovné zacházení, zejména v oblasti odměňování,
- dodržování právních předpisů v oblasti pracovní doby,
- dodržování základních povinností zaměstnavatele v oblasti BOZP:
 - o dodržování povinnosti nepřipustit, aby zaměstnanec vykonával práce, jejichž náročnost by neodpovídala jeho zdravotní způsobilosti (povinnost, aby zaměstnanec před nástupem do práce absolvoval lékařskou prohlídku),
 - o povinnost zaměstnavatele vybavit zaměstnance osobními ochrannými pracovními prostředky, pracovním oděvem a obuví, mycími, čistícími a dezinfekčními prostředky a ochrannými nápoji tam, kde je jejich užití indikováno.

OIP se zaměřily v předchozím období svou kontrolní činností při dodržování podmínek při zaměstnávání zaměstnanců ze zahraničí rovněž na držitele dočasné ochrany

z Ukrajiny. Situace, která na Ukrajině vznikla, značně ovlivnila nejen trh práce na území ČR.

Dočasná ochrana je nástrojem Evropské unie a je upravena směrnicí Rady o dočasné ochraně 2001/55/ES. Jedná se o krizový mechanismus EU, který se aktivuje za výjimečných okolností v případě hromadného přílivu osob s cílem poskytnout jim kolektivní ochranu a zmírnit tlak na vnitrostátní azylové systémy zemí EU. Rada EU jej aktivovala zatím pouze jednou, a to právě v důsledku ruské invaze na Ukrajinu 24. února 2022, kdy došlo k velké migrační vlně osob prchajících před válkou. Jednou z hlavních cílových destinací válečných uprchlíků se stala Česká republika.

Od začátku ruské agrese získalo v České republice dočasnou ochranu více než 500 tisíc lidí prchajících před válkou na Ukrajině. Ti, kteří zde měli zájem i nadále pobývat, dostali možnost prodloužení dočasné ochrany až do 31. března 2024. Museli se však do konce března 2023 elektronicky zaregistrovat na Informačním portálu pro cizince, v opačném případě jim dočasná ochrana zanikla.

OIP budou v následujícím období pokračovat v kontrolách pracovních podmínek držitelů dočasné ochrany. Od počátku roku 2023 dosud provedly OIP 282 kontrol zaměřených na držitele dočasné ochrany. U 208 kontrol bylo zjištěno porušení pracovněprávních předpisů v této oblasti.

Kontroly pracovních podmínek zahraničních zaměstnanců – držitelů dočasné ochrany vykonávajících práci na území ČR budou zaměřeny zejména

v oblasti PPV na:

- dodržování pracovněprávních předpisů v oblasti odměňování obecně, s důrazem na poskytování právním předpisem stanovené nejnižší úrovně zaručené mzdy,
- dodržování právních předpisů v oblasti pracovní doby,
- dodržování povinnosti zajistit všem zaměstnancům rovné zacházení a zákaz diskriminace, a to v oblasti pracovních podmínek a odměňování,
- pracovní podmínky těhotných zaměstnankyň, zaměstnankyň, které kojí, a zaměstnankyň do konce devátého měsíce po porodu a mladistvých zaměstnanců,
- podmínky vzniku pracovního poměru,
- dodržování pravidel agenturního zaměstnávání,

v oblasti zaměstnanosti na:

- umožnění výkonu nelegální práce a případné zastřené zprostředkování zaměstnání,
- plnění informační a evidenční povinnosti zaměstnavatele vůči ÚP ČR,
- dodržování povinnosti mít v místě pracoviště kopie dokladů prokazujících existenci pracovněprávního vztahu,

v oblasti BOZP na:

- dodržování povinnosti nepřipustit, aby zaměstnanec vykonával práce, jejichž náročnost by neodpovídala jeho zdravotní způsobilosti (povinnost, aby zaměstnanec před nástupem do práce absolvoval lékařskou prohlídku),

- povinnost zaměstnavatele vybavit zaměstnance osobními ochrannými pracovními prostředky, pracovním oděvem a obuví, mycími, čistícími a dezinfekčními prostředky a ochrannými nápoji, tam kde je jejich užití indikováno,
- povinnost zaměstnavatele provést školení o právních a ostatních předpisech k zajištění BOZP.

3.1.7 Kontrola v oblasti dodržování povinností na úseku ochrany oznamovatelů

V roce 2019 byla na úrovni Evropské unie přijata směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2019/1937 ze dne 23. října 2019 o ochraně osob, které oznamují porušení práva Unie (dále také „Směrnice“). V této souvislosti byly na národní úrovni přijaty zákon č. 171/2023 Sb., o ochraně oznamovatelů (dále jen „zákon o ochraně oznamovatelů“) a zákon č. 172/2023 Sb., kterým se mění některé zákony v souvislosti s přijetím zákona o ochraně oznamovatelů, transponující Směrnici do českého právního řádu.

Dodržování povinností stanovených v zákoně o ochraně oznamovatelů je předmětem kontrolní činnosti SÚIP a OIP nově od roku 2023, kdy zákon o ochraně oznamovatelů nabyl účinnosti dne 1. 8. 2023.

Účinná a komplexní ochrana oznamovatelů (whistleblowerů), tedy osob, které oznámí protiprávní jednání v souvislosti se svou prací, je podstatným prvkem boje proti korupci a součástí fungujícího právního státu. Whistlebloweri šetří nejen veřejné i soukromé finanční prostředky, ale mohou přispět rovněž k ochraně veřejného zdraví, zachraňovat životy, pomoci předcházet ekologickým katastrofám atp. Smyslem jejich ochrany je proto vytvořit takové prostředí, ve kterém se nebudou muset obávat jakékoliv sankce pro případ, že protiprávní jednání oznámí, a přispět tak k ochraně nejen veřejného zájmu. Takto nastavený systém slouží nejen k ochraně oznamovatelů, ale rovněž působí preventivně vůči protiprávnímu jednání obecně.

Hlavním cílem provádění kontrol týkajících se ochrany oznamovatelů je posílit ochranu oznamovatelů a umožnit odhalovat protiprávní jednání odehrávající se na pracovišti nebo při výkonu práce, o kterých zaměstnanci a osoby v podobném postavení za normálních okolností zaměstnavatele nebo příslušné státní orgány neinformují, a to zejména z obavy ze ztráty zaměstnání či jiného postihu.

Kontrolní činností podléhají zaměstnavatelé (povinné subjekty), kteří zaměstnávají k 1. lednu příslušného kalendářního roku nejméně 50 zaměstnanců, nejsou-li povinnou osobou z jiného zákonem předpokládaného důvodu.

Kontrolní působnost orgánů inspekce práce v oblasti dodržování povinností na úseku ochrany oznamovatelů se vztahuje k povinnostem povinných subjektů, které jsou definované v § 34a zákona o inspekci práce. Nad ostatními povinnostmi povinných subjektů vyjmenovaných v zákoně o ochraně oznamovatelů, včetně odvetných opatření, vykonává kontrolu Ministerstvo spravedlnosti.

V kontrolním období od 1. 8. 2023 do 31. 12. 2023 provedly orgány inspekce práce v oblasti ochrany oznamovatelů dosud celkem 18 kontrol. Porušení zákona o ochraně oznamovatelů v působnosti orgánů inspekce práce bylo zjištěno u 1 kontroly.

Cílem kontrolní činnosti orgánů inspekce práce v oblasti ochrany oznamovatelů bude v roce 2024 posílení ochrany oznamovatelů, odhalování dodržování povinností povinné osoby a poradenská činnost.

Předmětem kontrol na úseku ochrany oznamovatelů bude:

- zda zaměstnavatel určil odpovědnou osobu (tzv. příslušnou osobu) za přijímání oznámení a její vyřizování,
- zda má zaměstnavatel zaveden tzv. vnitřní oznamovací systém, aby oznamovatel měl možnost podat oznámení dle zákona o ochraně oznamovatelů,
- zda zaměstnavatel uveřejnil stanovené informace (vnitřní oznamovací systém) způsobem umožňující dálkový přístup,
- zda zaměstnavatel zabezpečil, aby se s podanými oznámeními mohla seznamovat pouze příslušná osoba a zda byla zajištěna ochrana totožnosti oznamovatele a dalších osob a informací uvedených v oznámení, jejichž prozrazení by mohlo zmařit nebo ohrozit účel podání oznámení,
- zda zaměstnavatel zabezpečil, aby byl oznamovatel vyrozuměn o přijetí oznámení nebo o výsledcích posouzení důvodnosti oznámení, přičemž lhůta pro vyrozumění o přijetí oznámení je 7 dní, lhůta pro posouzení důvodnosti oznámení činí 30 dní ode dne přijetí oznámení.

4 Kontroly v oblasti bezpečnosti práce

Kontrolní činností v oblasti BOZP a VTZ se zabývá úsek inspekce BOZP SÚIP a 8 oddělení inspekce I (BOZP) a 8 oddělení inspekce II (VTZ a stavebnictví) OIP. V současné době vykonává ve služebním poměru kontrolní činnost v oblasti BOZP 87 inspektorů z oddělení inspekce I, v oblasti VTZ 75 inspektorů z oddělení inspekce II a dále 9 metodiků inspektorů z úseku inspekce BOZP SÚIP.

Kontrolní působnost orgánů inspekce práce v oblasti BOZP a VTZ je upravena v § 3 odst. 1 zákona o inspekci práce, kdy nejvýznamnější je kontrolní činnost zaměřená na dodržování povinností u právnických a podnikajících fyzických osob vyplývajících z právních předpisů k zajištění bezpečnosti práce a dále z právních předpisů k zajištění bezpečnosti provozu technických zařízení se zvýšenou mírou ohrožení života a zdraví a právních předpisů o bezpečnosti provozu vyhrazených technických zařízení.

Za sledované období roku 2023 provedli inspektoři BOZP a VTZ u právnických a podnikajících fyzických osob celkem 7 993 kontrol, při kterých bylo zjištěno celkem 19 309 porušení právních předpisů v oblasti BOZP. V rámci provedených kontrol bylo zjištěno celkem 15 252 nedostatků. Za porušení právních předpisů bylo v oblasti BOZP a VTZ uloženo celkem 792 pokut v celkové výši 37 226 500 Kč.

V rámci kontrolní činnosti byly dále také prováděny i následné kontroly BOZP a VTZ, při kterých inspektoři ověřovali změny, odstranění nedostatků či přijetí opatření od předešlých kontrol.

Další kontrolní činností v oblasti BOZP a VTZ bylo šetření podnětů, kdy v průběhu roku 2023 obdržel SÚIP na úseku inspekce BOZP celkem 680 podnětů ke kontrole, z nichž převážná část směřovala zejména do oblasti BOZP.

V oblasti BOZP a VTZ byly na OIP prováděny i další činnosti, kterými byly:

- vyjádření k projektovým dokumentacím staveb určených pro užívání ve veřejném zájmu nebo jako pracoviště fyzických osob v počtu 1 785,
- účast na 981 kolaudačních řízeních.

Vyjádřeními k projektovým dokumentacím a účastí na kolaudačních řízeních byly v řadě případech odstraněny nedostatky v oblasti BOZP a VTZ, které mohly mít zásadní vliv na bezpečnost práce a bezpečný provoz technických zařízení. Zaměstnavatelé tuto činnost hodnotili velmi pozitivně, jelikož mnohdy zabránil nebezpečným stavům, ke kterým by mohlo dojít v samotném provozu.

OIP provedly ve sledovaném období roku 2023 celkem 448 kontrol příčin a okolností pracovních úrazů, z toho 36 kontrol příčin a okolností smrtelných pracovních úrazů, 408 kontrol příčin a okolností závažných úrazů a 4 kontrol příčin a okolností ostatních pracovních úrazů.

Velmi významnou součástí práce inspektorů BOZP a VTZ je poradenství a poskytování základních informací. V oblasti poradenství převažovaly dotazy, které se týkaly zejména povinností zaměstnavatele při vzniku pracovního úrazu, dále povinností zaměstnavatelů v oblasti BOZP, obsahu revizních zpráv VTZ, požadavků na odbornou způsobilost revizních techniků k provádění revizí, platnost vydaných příslušných osvědčení atd.

V rámci kontrolní činnosti se OIP podílely také na integrovaných inspekcích ve smyslu zákona č. 224/2015 Sb., o prevenci závažných havárií způsobených vybranými nebezpečnými chemickými látkami nebo chemickými směsmi a o změně zákona č. 634/2004 Sb., o správních poplatcích, ve znění pozdějších předpisů (zákon o prevenci závažných havárií) a měly možnost vyjádřit se i k bezpečnostní dokumentaci.

Další významnou činností SÚIP a OIP v oblasti BOZP a bezpečného provozu technických zařízení jsou také prověrky zavedeného systému řízení BOZP u zaměstnavatelů v rámci programu Bezpečný podnik. V roce 2023 osvědčení Bezpečný podnik získalo celkem 27 společností.

4.1 Zaměření kontrolní činnosti v oblasti BOZP a VTZ v roce 2024

V roce 2024 provedou orgány inspekce práce v oblasti BOZP a VTZ nejméně 8 700 kontrol s následujícím zaměřením:

- kontroly bezpečnosti práce v oblasti stavebnictví,
- kontroly bezpečnosti práce v oblasti dopravy se zaměřením na pracovní dobu řidičů,
- kontroly bezpečnosti práce v oblasti zemědělství a potravinářského průmyslu,
- kontroly bezpečnosti práce v oblasti lesnictví a dřevozpracujícího průmyslu,
- kontroly bezpečnosti práce v oblasti terciární sféry,
- kontroly bezpečnosti práce v oblasti zpracovatelského průmyslu a strojírenství,
- kontroly bezpečnosti práce s nebezpečnými chemickými látkami a směsmi,
- integrovaná inspekce dle zákona o prevenci závažných havárií a kontroly bezpečnostní dokumentace,
- kontroly rizikových dopravců v návaznosti na zákon o silniční dopravě (silniční balíček),
- kontroly v souvislosti s provozem elektrických zařízení,
- kontroly v souvislosti s provozem plynových zařízení,
- kontroly v souvislosti s provozem tlakových zařízení,
- kontroly v souvislosti s provozem zdvihacích zařízení,
- prověrky v rámci programu Bezpečný podnik,
- kampaň SLIC – Pracuj bez úrazu,
- kontroly šetření příčin a okolností vybraných pracovních úrazů,
- kontroly dodržování předpisů v souvislosti se vznikem havárie,
- vyjádření k projektovým dokumentacím staveb,
- účast na kolaudačních řízeních.

4.1.1 Kontroly bezpečnosti práce v oblasti stavebnictví

Staveniště je pracovištěm, na kterém se vyskytují pracovními činnostmi, které obsahují rizika z mnoha odvětví. Z toho vyplývá zvýšená úroveň rizik a z nich vyplývající nebezpečí vznikající při práci na staveništi. K tomu přispívá i různá zkušenost a kvalita zhotovitelů staveb. Kontroly plnění úkolů zadavatele stavby a koordinátora BOZP na staveništi v oblasti bezpečnosti práce při přípravě a provádění staveb se zaměřují na plnění povinností zadavatelů staveb a činnosti koordinátorů BOZP na staveništi, zda dodržují povinnosti uložené jim zákonnými předpisy, a tím působí na snižování pracovní úrazovosti způsobené ne vždy dostatečnou informovaností jednotlivých zhotovitelů o možných rizicích a úkonech prováděných jednotlivými zaměstnanci pro bezpečný výkon práce. Kontrolní činnost prováděná přímo na staveništích má za úkol prověřit stav a úroveň zajišťování bezpečnosti práce u zhotovitelů staveb a prověření dodržování povinností, vyplývajících z právních a ostatních předpisů k zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví při práci. Kontroly se zaměří zvláště na práce ve výškách, které patří k nejrizikovějším činnostem na staveništích a k činnostem s nejvyšším počtem smrtelných pracovních úrazů. Na dalších místech vykazují nejvyšší úrazovost ve stavebnictví zemní práce (práce v nezajištěných výkopech) a dále vysoká úrazovost je při manipulaci s materiálem na staveništi a montážní práce (práce neprováděné v souladu s bezpečnostními požadavky). Úkol bude opět zaměřen průřezově na všechny činnosti na staveništi.

Výběr subjektů ke kontrolní činnosti vychází především z poznatků a skutečností zjištěných na konkrétních staveništích v rámci územní působnosti jednotlivých oblastních inspektorátů práce, z databáze zaslaných oznámení o zahájení prací a z projektových dokumentací předložených k posouzení. Do plánu kontrol budou zařazeny rovněž ty subjekty, u kterých byly v minulosti při namátkových kontrolách zjištěny závažné nedostatky nebo u kterých došlo k pracovním úrazům a v neposlední řadě budou kontrolovány podnikající fyzické osoby, které nikoho nezaměstnávají.

4.1.2 Kontroly bezpečnosti práce v oblasti dopravy se zaměřením na pracovní dobu řidičů

Prováděnými kontrolami se bude ověřovat, jak jsou ze strany zaměstnavatelů dodržovány právní předpisy v oblasti BOZP, a jakým způsobem je organizována pracovní doba zaměstnanců – řidičů v dopravě, a to zejména po úpravě pravidel pro zaměstnávání zaměstnanců na dohody. Bude zohledňováno, že novelizace zákoníku práce výrazným způsobem změnila pravidla pro zaměstnance pracující na dohodu, kteří jsou právě v dopravě často využíváni jako řidiči pro mezinárodní přepravu.

4.1.3 Kontroly bezpečnosti práce v oblasti zemědělství a potravinářského průmyslu

Při provozování strojů a technických zařízení (dále jen „zařízení“) v zemědělství, ale i v potravinářském průmyslu, se při kontrolách stále setkáváme se skutečností, že ze strany zaměstnavatelů není řádně zajišťováno bezpečné provozování těchto zařízení. Velké množství těchto zařízení má nefunkční ochranná zařízení, která jsou

bud' poškozena či jednoduše vyřazena z provozu. Zaměstnanci, kteří obsluhují tato zařízení, jsou v důsledku nedostatečného seznámení s prací na těchto zařízeních, prováděním oprav či údržby těchto zařízení, mnohdy ohroženi na svém zdraví a na svém životě. Kontrolami příčin a okolností vzniku pracovních úrazů u těchto zařízení bylo nejčastěji zjišťováno, že na provozovaných zařízeních např. schází již zmíněná ochranná zařízení nebo jsou tato ochranná zařízení nefunkční. Dále bylo zjišťováno, že nejsou k dispozici návody k obsluze, údržbě a opravám zařízení a zaměstnavatelé často neudrží zařízení v řádném technickém stavu a podceňují úlohu provádění kontrol atd.

Součástí kontrol v roce 2024, kromě výše uvedených zjištění, bude také mimo jiné i kontrola skladového hospodářství, kontrola bezpečného provozu a používání skladovacích zařízení a zařízení pro plynulou dopravu nákladů, včetně způsobu zajištění těchto zařízení proti zneužití. V rámci kontrol se inspektoři zaměří také na bezpečný provoz zařízení související se zpracováním ovoce a zemědělských komodit. Dále se během kontrol bude prověřovat zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví při práci při provozování zařízení v živočišné výrobě, správné stanovení pracovních a technologických postupů při chovu zvířat a seznámení s těmito postupy dotčených fyzických osob. Uvedenými kontrolami se bude prověřovat, zda zaměstnavatelé v zemědělství a v potravinářském průmyslu stroje a technická zařízení provozují bezpečně. Součástí této kontrolní činnosti bude i oblast poradenství a osvěty.

4.1.4 Kontroly bezpečnosti práce v oblasti lesnictví a dřevozpracujícího průmyslu

Kontrolní činnost v oblasti lesnictví a dřevozpracujícího průmyslu bude v roce 2024 zaměřena na kontrolu zajišťování BOZP u níže uvedených subjektů.

V oblasti lesnictví se bude konkrétně jednat o subjekty provádějící těžbu dříví, manipulaci a soustřeďování dříví, údržbu lesů, parků, sadů, břehových porostů, doprovodné zeleně vodních toků a pozemních komunikací. Vzhledem k stále nepříznivému vývoji pracovní úrazovosti v posledních letech bude i nadále kontrolní činnost zaměřena také na zaměstnance obecních úřadů, kteří provádějí práce s přenosnou řetězovou pilou, nebo křovinořezem.

Dále bude kontrolní činnost v oblasti dřevozpracujícího průmyslu zaměřena zejména na subjekty provádějící zpracování kulatiny na řezivo, dýhu, výrobu velkoplošných materiálů, štěpek, pilin, výrobu pelet a briket. Zaměření do této oblasti kontroly vychází zejména z výsledků předchozích kontrol, kde bylo ve větší míře zjištěno, že v této oblasti nadále dochází k nebezpečnému provozování strojů a technických zařízení, včetně nevhodné organizace práce.

4.1.5 Kontroly bezpečnosti práce v oblasti terciární sféry

Kontrolní činnost v oblasti terciární sféry bude v roce 2024 zaměřena na kontroly zajišťování BOZP u níže uvedených zaměstnavatelů, kteří především provozují činnosti pro zajištění služeb občanům.

V rámci kontrol budou zahrnuty zaměstnavatelé provozující maloobchodní prodejny se sklady, včetně těchto prodejen umístěných v nákupních střediscích, a to bez daného omezení vzhledem k prováděným činnostem. Tyto subjekty tvoří významný počet zaměstnavatelů na tuzemském trhu práce, kteří zaměstnávají zaměstnance v různorodých profesích a u nichž se zejména v souvislosti s prováděnou manipulací a skladováním stále vyskytuje vznik závažných, ale i smrtelných pracovních úrazů.

Kontrolní činnost bude také zaměřena i na zaměstnavatele, kteří vykonávají činnost školy nebo školského zařízení v předškolním a základním vzdělávání. Konkrétně tak na mateřské a základní školy včetně jejich školských zařízení, a to bez rozdílu jejich zřizovatele. Zároveň budou kontroly prováděny i u zaměstnavatelů, kteří jsou poskytovateli sociálních služeb, bez rozdílu jejich zřizovatele, a to především se zaměřením se na jejich technická zázemí a bezpečnost provozu používaných technických zařízení.

Cílem kontrolní činnosti bude především celkově ověřit nastavený systém a dodržování BOZP u výše uvedených zaměstnavatelů, který je zejména ovlivněn větší vytížeností jejich pracovišť.

4.1.6 Kontroly bezpečnosti práce v oblasti zpracovatelského průmyslu a strojírenství

Kontroly budou zaměřeny na dodržování organizace práce, dále stanovení bezpečných pracovních postupů například při ruční manipulaci, ukládání, odebírání materiálu, dále na dodržování zásad bezpečného chování na pracovišti, na předávání dostatečných informací a pokynů o BOZP podle potřeb vykonávané práce (školení BOZP), na zpracování konkrétních rizik, zajištění bezpečného pracovního prostoru, účinnost instalovaných ochranných prvků (koncových spínačů, světelných clon, mříží, zabránění kontaktů s pohyblivými částmi nástrojů apod.), dále i na provádění pravidelné a řádné údržby, kontrol a revizí strojních zařízení, přístrojů a náradí a dodržování návodů výrobců, odstraňování zjištěných nedostatků, účinnost kontrolní činnosti vedoucích zaměstnanců na všech stupních řízení. Zvláštní pozornost bude také věnována poskytování OOPP, dále robotizovaným pracovištím, autonomním vozíkům, manipulačním prostředkům (ručně vedeným i motorovým vozíkům), a to z pohledu jejich údržby, dále provozu v souladu s průvodní a provozní dokumentací, a zda zaměstnavatel organizuje práci a stanovil pracovní postupy tak, aby byly dodržovány zásady bezpečného chování na pracovišti a aby zaměstnanci nebyli ohroženi padajícími nebo vymrštěnými předměty nebo materiály a nebyli ohroženi dopravou na pracovišti (značení dopravních komunikací ve výrobních a skladových provozech) včetně ověření zdravotní způsobilosti pro výkon dané činnosti.

4.1.7 Kontroly bezpečné práce s nebezpečnými chemickými látkami a směsmi

Kontroly bezpečné práce s nebezpečnými chemickými látkami a směsmi (dále jen „nebezpečné látky“) považujeme za velmi důležité a přínosné. Tyto látky jsou nebezpečné nejen při samotném nakládání s nimi, kdy může dojít k požárům, výbuchům, akutním otravám, poleptáním či popálením, ale jejich nepříznivé účinky, zejména karcinogenita, se mohou u zaměstnanců projevit až za několik let. Pracovních úrazů spojených s nebezpečnými látkami nebývá mnoho, avšak z hlediska závažnosti bývají velmi vážné, a to obzvláště v kombinaci s požáry, výbuchy a úniky nebezpečných látek.

Při kontrolách zaměřených na bezpečnou práci s nebezpečnými látkami se inspektoři setkávají zejména s neseznamováním zaměstnanců s účinky nebezpečných látek, se kterými pracují, kdy nejen, že na základě neznalostí nebezpečných vlastností látky může dojít k ohrožení života a zdraví zaměstnance, ale může dojít i k případnému požáru, výbuchu či ohrožení životního prostředí. Dalším zásadním zjišťovaným nedostatkem bývá nedostatečná chemická odolnost používaných zařízení (např. hadic, nádob) či nedostatečná chemická odolnost osobních ochranných pracovních prostředků. Setkáváme se rovněž s neověřováním zdravotní způsobilosti zaměstnanců manipulujících s nebezpečnými látkami, s neoznačováním nádob pro práci s nebezpečnými látkami či s nebezpečnými způsoby práce tolerovanými zaměstnavateli.

Cílem těchto kontrol není pouze prověření dodržování předpisů na úseku bezpečnosti práce v souvislosti s nebezpečnými látkami, ale zejména i zvyšování povědomí zaměstnanců, zaměstnavatelů i osob odborně způsobilých v prevenci rizik o bezpečném nakládání s nebezpečnými látkami, které vede ke zvyšování celkové úrovně BOZP na pracovištích.

Kontroly budou zaměřeny na zaměstnavatele nespádající pod režim zákona o prevenci závažných havárií, jelikož právní předpisy České republiky se poměrně důkladně zaměřují na subjekty, které nakládají s větším množstvím nebezpečných látek, ale naopak v menších subjektech není o bezpečné práci s nebezpečnými látkami příliš mnoho povědomí. V roce 2024 se bude zejména jednat o kontroly v oblastech, které byly v minulých letech na základě zkušeností inspektorů zhodnoceny jako nejvíce rizikové či které zatím z hlediska bezpečné práce s nebezpečnými látkami prověřovány nebyly. Konkrétně se bude jednat o lakovny, tiskárny a obecně práce s barvami, dále o bazény a zimní stadiony a v neposlední řadě se kontroly zaměří na čerpací stanice.

4.1.8 Integrovaná inspekce dle zákona o prevenci závažných havárií a kontroly bezpečnostní dokumentace

SÚIP a OIP jsou společně s Českým báňským úřadem a obvodními báňskými úřady, krajskými hygienickými stanicemi a hasičskými záchrannými sbory krajů zařazeny mezi tzv. orgány integrované inspekce. Společná pravidelná kontrola orgánů integrované inspekce spolu s krajskými úřady a Českou inspekcí životního prostředí je

zařazena do kontrolních úkolů na základě požadavků zákona o prevenci závažných havárií.

Tento zákon stanoví systém prevence závažných havárií pro objekty, ve kterých je umístěna nebezpečná látka, s cílem snížit pravděpodobnost vzniku a omezit následky závažných havárií na životy a zdraví lidí a zvířat, životní prostředí a majetek v těchto objektech a v jejich okolí.

Integrovaná inspekce má za cíl provést společnou kontrolu podle ročního plánu kontrol zpracovaného Českou inspekcí životního prostředí, která ověřuje dodržování povinností stanovených zákonem o prevenci závažných havárií nebo uložených na základě tohoto zákona v souladu s našimi kontrolními kompetencemi. Každá kontrola je zakončena protokolem o kontrole a informací o výsledku kontroly zasílanou místně příslušnému oblastnímu inspektorátu České inspekce životního prostředí.

Kontroly v rámci integrovaných inspekcí nejsou zacíleny pouze na bezpečnost práce a bezpečný provoz vyhrazených technických zařízení s cílem eliminovat možnost vzniku závažné havárie, ale zejména se také zaměřují na ověření přijatých opatření ve vztahu k minulým mimořádným událostem.

Subjekty zařazené pod režim zákona o prevenci závažných havárií rovněž předkládají krajským úřadům zpracovanou bezpečnostní dokumentaci. Oblastní inspektoráty práce v postavení dotčeného orgánu státní správy mají každoročně možnost se k těmto bezpečnostním programům či zprávám vyjádřit v rámci svých kompetencí.

4.1.9 Kontroly rizikových dopravců v návaznosti na zákon o silniční dopravě (silniční balíček)

Se změnou zákona č. 111/1994 Sb., o silniční dopravě, se kontrolní činnost SÚIP a OIP rozšíří na dopravce označených v Rejstříku podnikatelů v silniční dopravě, jako rizikovní dopravci. Rejstřík je spravován Ministerstvem dopravy. U těchto dopravců bude provedena kontrola pracovní doby upravená nařízením vlády č. 589/2006 Sb., a některé požadavky nařízení (ES) č. 561/2006 ES jako např. dodržování povinností dopravců týkajících se platby za ubytování řidičů a organizace práce řidičů podle čl. 8 odst. 8 a 8a nařízení.

4.1.10 Kontroly v souvislosti s provozem elektrických zařízení

Z výsledků a statistiky pracovních úrazů na elektrických zařízeních jednoznačně plyne, že je potřeba se této oblasti patřičně věnovat. V oblasti pracovní úrazovosti došlo k nárůstu smrtelných pracovních úrazů. Nejčastějšími příčinami pracovních úrazů na elektrických zařízeních jsou nedostatečné osobní předpoklady spolu s používáním nebezpečných pracovních postupů nebo způsobů práce a špatně nebo nedostatečně odhadnutým rizikem.

Kontrolní činnost u elektrických zařízení se v rámci hlavního úkolu zaměří zejména na implementaci zákona č. 250/2021 Sb., o bezpečnosti práce v souvislosti s provozem vyhrazených technických zařízení a o změně souvisejících zákonů a jeho

prováděcích předpisů, tj. NV č. 190/2022 Sb., o vyhrazených technických elektrických zařízeních a požadavcích na zajištění jejich bezpečnosti a NV č. 194/2022 Sb., o požadavcích na odbornou způsobilost k výkonu činnosti na elektrických zařízeních a na odbornou způsobilost v elektrotechnice, a to především v oblasti vyhledávání a prevence rizik, údržby, kontrol a revizí zejména starších strojů a zařízení, organizace práce, průvodní a provozní dokumentace, odbornou způsobilost a v zajištění ochrany před úrazem elektrickým proudem.

4.1.11 Kontroly v souvislosti s provozem plynových zařízení

V posledních letech došlo k výraznému rozvoji alternativ zemního plynu (např. H₂, bioplynu, lehké topné oleje, LNG). S ohledem na způsob konečného využití a konkrétních technických realizací je významným aspektem pro bezpečný a spolehlivý provoz vyhrazených technických plynových zařízení zejména oblast technické prevence a dodržování rovněž nových legislativních požadavků, které budou zahrnuty také v dosud platných normativních dokumentech, např. ČSN 38 6405, a v technických pravidlech v oboru plynových zařízení (tzv. TPG). Z výsledků kontrolní činnosti oblastních inspektorátů práce v minulém roce u činností při projektování, montáži, uvádění do provozu, zkouškách a revizích vyhrazených technických plynových zařízení se zaměřením na odběrná plynová a plynárenská zařízení vyplynulo při jednotlivých činnostech značné množství porušení předpisů a zejména také požadavků nové legislativy, a to zákona č. 250/2021 Sb. a prováděcího nařízení vlády č. 191/2022 Sb. Zmíněná legislativa pro provoz vyhrazených technických plynových zařízení, platná od 1. července 2022, upravuje zajištění dalších podmínek bezpečnosti práce z hlediska sjednocení s předpisy EU, upřesňuje požadavky na provoz těchto zařízení nejen pro jejich provozovatele, ale také pro provoz plynárenských zařízení držitelů licence na přepravu plynu nebo distribuci plynu. Z těchto důvodů bude nezbytné v roce 2024 zaměřit kontrolní činnost do této oblasti a dále na plnění povinností právních a ostatních předpisů k zajištění BOZP v souvislosti s provozem, údržbou, opravami, kontrolami a revizemi těchto zařízení.

V roce 2024 budou kontroly v oblasti provozu plynových zařízení zaměřeny na malé a střední podniky (provozovatele plynových kotelen, průmyslových tepelných zařízení, kogeneračních jednotek, zásobníků a rozvodů technických a topných plynů, subjekty zabývající se distribucí LPG, CNG, LNG a H₂) a dále pak i na organizace provozující pečovatelská a dětská výchovná zařízení.

4.1.12 Kontroly v souvislosti s provozem tlakových zařízení

Výsledky kontrol hlavního úkolu z minulých let, nárůst pracovních úrazů a mimořádných událostí iniciují nutnost se těmito oblastem více věnovat. Nárůst pracovních úrazů u středních a velkých provozovatelů tlakových zařízení z minulého roku trvá, a to zejména v souvislosti s provozem velkých výrobních celků. Nejčastějšími příčinami pracovních úrazů a mimořádných událostí jsou používáním nebezpečných nebo nevhodných pracovních postupů při provozu, údržbě a opravách tlakových zařízení, a související nedostatečně provedené identifikace rizik.

Hlavní úkol v roce 2024 bude směřován do oblasti provozu rizikových tlakových zařízení. Kontroly budou zaměřeny na subjekty, u kterých je z minulosti zřejmá vyšší rizikovitost mimořádných událostí a provozující tlaková zařízení, jako jsou například tlakové nádoby v chemickém průmyslu, chladicí zařízení a další tlakové nádoby v technologiích kde jsou používány plyny a látky, které jsou dusivé, jedovaté, hořlavé i jinak nebezpečné pro lidský organismus.

Mimořádné události v minulém období a výsledky inspekcí oblastních inspektorátů práce ukazují i na nutnost systematické kontroly bezpečnosti provozu tlakových zařízení, a to především v oblasti vyhledávání a prevence rizik, organizace práce údržby a oprav, průvodní a provozní dokumentace a odborné způsobilosti obsluhy, a to zejména u velkých a středních provozovatelů tlakových zařízení. Kontroly budou prováděny také u obsahu revizních zpráv vyhrazených tlakových zařízení podle § 18 NV č. 192/2022 Sb. Kontrolní činnost u tlakových zařízení se zaměří na implementaci zákona č. 250/2021 Sb., o bezpečnosti práce v souvislosti s provozem vyhrazených technických zařízení a o změně souvisejících zákonů a prováděcího předpisu NV č. 192/2022 Sb., o vyhrazených technických tlakových zařízeních a požadavcích na zajištění jejich bezpečnosti.

4.1.13 Kontroly v souvislosti s provozem zdvihacích zařízení

Kontrola zdvihacích zařízení se bude provádět u zdvihacích zařízení bez ohledu na nosnost a účel použití. Součástí této kontrolní činnosti jsou také i prostředky pro vázání (ocelová a textilní lana, řetězy), dále zavěšení (traverzy, „S“ a „C“ háky) a uchopení břemene (magnety, svěrky, přísavky). V rámci kontrolní činnosti bude pozornost věnována i dodržování povinností zaměstnavatelů z hlediska zabezpečení odpovídající obsluhy, dále technického stavu, provádění předepsaných kontrolních úkonů a vedení předepsané dokumentace zdvihacích zařízení.

Hlavní zřetel této kontrolní činnosti bude věnován bezpečnému provozu vyhrazených zdvihacích zařízení, a to v návaznosti na přílohu č. 3 k NV č. 193/2022 Sb. Konkrétně pak na zpracování Systému bezpečné práce u jeřábů a zdvihadel s motorickým pohonem (§ 3 odst. 1 písm. a), dále Pracovního systému u pracovních plošin, Místní provozní předpis pro provoz stavebních výtahů, Místní provozní předpis pro provoz regálových zakladačů, výtahů pro dopravu osob a nákladů. Mimo uvedené budou kontroly také zaměřeny na obsah revizních zpráv vyhrazených zdvihacích zařízení, jak požaduje § 9 nařízení vlády č. 193/2022 Sb.

4.1.14 Prověrky v rámci programu Bezpečný podnik

Nedílnou součástí činnosti SÚIP a OIP v rámci prevence v oblasti BOZP a VTZ jsou prověrky systému řízení BOZP u společností zapojených do programu Bezpečný podnik. Program Bezpečný podnik vychází z Národní politiky BOZP, která v rámci osvětové činnosti stanoví mimo jiné požadavek na zavedení systému řízení BOZP u zaměstnavatelů, k jehož realizaci by měly napomoci programy a příručky s návodem k zavedení systému řízení BOZP. Prověrka plnění požadavků programu se provádí v rámci celého roku všemi oblastními inspektoráty práce na základě žádosti

zaměstnavatele o ověření shody zavedeného systému řízení BOZP s požadavky programu. Spolu se žádostí společnosti dokládají i další dokumenty, jako je zpráva z auditu, vyplněný seznam kontrolních otázek a zejména stanoviska a vyjádření dotčených orgánů státní správy na úseku požární ochrany, hygienických požadavků, ochrany životního prostředí či v oblasti podzemních činností.

Inspektoři provádí prověrku v rámci programu Bezpečný podnik na základě své specializace a činností dané společnosti, a to v oblastech BOZP, VTZ i PPV. V případě zjištění nedostatků či neshod v zavedeném systému řízení BOZP s programem jsou tyto projednávány se zástupci vedení a odstraňovány.

Osvědčení Bezpečný podnik má platnost 3 roky, přičemž v průběhu platnosti OIP prověřuje, zda je systém řízení BOZP stále v souladu s programem.

Účast v programu bývá hodnocena velmi kladně nejen samotnými společnostmi, které rády využívají rad a doporučení zkušených inspektorů při prověrce, ale zároveň i slouží jako neustálý kontakt inspektorů s novými a modernějšími technologiemi.

4.1.15 Kampaň SLIC – Pracuj bez úrazu

Zdravé a bezpečné pracovní prostředí a podmínky jsou nezbytným předpokladem pro zdravou a produktivní pracovní sílu a nikdo by se neměl potýkat s pracovními úrazy. Rovněž se jedná o důležitý aspekt pro udržitelnost a konkurenceschopnost hospodářství EU, a proto rozhodl SLIC (Senior Labour Inspectors Committee – Výbor vrchních inspektorů práce) i s ohledem na Strategický rámec EU pro BOZP na období 2021–2027 o provedení kampaně zaměřené právě na pracovní úrazy a jejich prevenci.

Kampaně SLIC znamená, že ve stejnou dobu budou inspektoři práce všech zemí EU provádět kontroly dle stejného zaměření a stejného checklistu. Data ke kampani vycházely z údajů z roku 2020, kdy se v rámci EU přibližně dvě třetiny všech smrtelných pracovních úrazů a více než dvě pětiny všech pracovních úrazů bez smrtelných následků přihodily v odvětvích stavebnictví, dopravy a skladování, zpracovatelského průmyslu a zemědělství, lesnictví a rybolovu.

Kontroly v rámci kampaně budou probíhat v odvětví stavebnictví, zemědělství a lesnictví a v dopravě, a to u zaměstnavatelů s 1 – 250 zaměstnanci. V rámci těchto kontrol se inspektoři zaměří zejména na celkové řízení BOZP, školení zaměstnanců, osobní ochranné pracovní prostředky a vše související s pracovními úrazy. Cílem kampaně nebude jen kontrola dodržování právních předpisů k zajištění BOZP, ale zejména rozšíření informací o právech a povinnostech v oblasti pracovní úrazovosti, dále informací o důležitosti šetření příčin a okolností pracovních úrazů a zejména i informací o nutnosti přijímání následných preventivních opatření proti opakování úrazu.

4.1.16 Kontroly šetření příčin a okolností vybraných pracovních úrazů

Kontroly příčin a okolností smrtelných, závažných a vybraných ostatních pracovních úraz, popřípadě šetření na místě úrazového děje, se provádí u všech takových

pracovních úrazů, včetně smrtelných, závažných a vybraných ostatních pracovní úraz, ke kterým došlo při provozu speciálních vozidel a jejich souprav (v zemědělství, ve stavebnictví, v lesnictví, při zemních pracích) a u motorových vozíků.

Cílem kontrolní činnosti bude objektivně zjistit příčinu pracovního úrazu případně stanovit kontrolované osobě opatření k tomu, aby se pracovní úraz nemohl opakovat.

4.1.17 Kontroly dodržování předpisů v souvislosti se vznikem havárie

Provozovatel VTZ má povinnost bez zbytečného odkladu ohlásit OIP příslušnému podle místa, kde k havárii došlo, vznik mimořádné, částečně nebo zcela neovladatelné, časově a prostorově ohraničené události, v jejímž důsledku došlo ke škodě na majetku zjevně přesahující částku 5 000 000 Kč, která vznikla v souvislosti s provozem VTZ, nebo kdy jsou příčinou vzniku této události VTZ.

Cílem kontrolní činnosti bude zjistit stav dodržování povinností vyplývajících z právních předpisů k zajištění bezpečnosti provozu VTZ provozovatelem VTZ v souvislosti se vznikem havárie.

4.1.18 Vyjádření k projektovým dokumentacím staveb

OIP jsou z hlediska stavebního řízení dotčené orgány v rozsahu § 5 odst. 1 písm. h) zákona o inspekci práce a vyjadřují se k vybraným projektovým dokumentacím staveb určených pro užívání ve veřejném zájmu nebo jako pracoviště fyzických osob, zda splňují požadavky právních předpisů k zajištění bezpečnosti práce a technických zařízení.

Při posuzování projektové dokumentace staveb budou OIP prověřovat, zda jsou vyloučena, nebo na nejnižší dosažitelnou míru snížena rizika možného ohrožení zdraví a života osob, tj. zda tato řešení splňují bezpečnostní požadavky, které se vztahují na danou stavbu.

4.1.19 Účast na kolaudačních řízeních

V rámci kolaudačního řízení se budou OIP účastnit kontrolních prohlídek při kolaudaci vybraných staveb se stavebním úřadem za účelem vydání kolaudačního souhlasu.

OIP se budou účastnit řízení k vydání kolaudačního souhlasu a k povolení užívání staveb především u staveb určených pro výrobu a skladování, ve kterých bude zaměstnáno více než 20 osob, určených pro zaměstnávání osob s omezenou schopností pohybu a orientace, určených pro shromažďování více než 200 osob a dále staveb, ve kterých se nachází prostor určený k shromažďování osob, v němž počet a hustota osob převyšují mezní normové hodnoty a jsou určeny ke kulturním, sportovním a obdobným účelům, určených pro výrobu a skladování nebezpečných chemických látek s výjimkou skladů a výroben výbušnin, hromadných garáží - vícepodlažních a podzemních garáží, jaderných elektráren, kotelen I. a II.

kategorie a dále kotelen s parními a kapalinovými kotli (vyhrazeným tlakovým zařízením), čerpacích stanic LPG/CNG a bioplynových stanic.

Seznam hlavních kontrolních oblastí SÚIP na rok 2024

Podněty ke kontrole

Oblast ZOZ

1. Kontroly zastřeného zprostředkování zaměstnávání
2. Kontroly nelegálního zaměstnávání občanů ČR, občanů EU a cizinců ze třetích zemí
3. Kontroly rovného zacházení a zákazu diskriminace při uplatňování práva na zaměstnání
4. Kontroly plnění povinného podílu zaměstnávání osob se zdravotním postižením
5. Poskytování služby péče o dítě v dětské skupině

Oblast PPV

1. Rovné zacházení se zaměstnanci, dodržování zákazu diskriminace, rovné odměňování zaměstnanců s důrazem na rovné odměňování mužů a žen
2. Odměňování zaměstnanců, dodržování minimální mzdy a nejnižší úrovně zaručené mzdy stanovené podle složitosti, odpovědnosti a namáhavosti vykonávané práce
3. Pracovní doba a doba odpočinku
4. Agenturní zaměstnávání
5. Dodržování pravidel při vysílání zaměstnanců k výkonu práce v rámci nadnárodního poskytování služeb,
6. Pracovní podmínky zaměstnanců ze zahraničí, se zaměřením na pracovní podmínky zaměstnanců – držitelů dočasné ochrany z Ukrajiny
7. Dodržování některých povinností zaměstnavatelů stanovených jim zákonem o ochraně oznamovatelů

Oblast BOZP a VTZ

1. Kontroly bezpečnosti práce v oblasti stavebnictví
2. Kontroly bezpečnosti práce v oblasti dopravy se zaměřením na pracovní dobu řidičů
3. Kontroly bezpečnosti práce v oblasti zemědělství a potravinářského průmyslu
4. Kontroly bezpečnosti práce v oblasti lesnictví a dřevozpracujícího průmyslu
5. Kontroly bezpečnosti práce v oblasti terciární sféry
6. Kontroly bezpečnosti práce v oblasti zpracovatelského průmyslu a strojírenství
7. Kontroly bezpečnosti práce s nebezpečnými chemickými látkami a směsmi
8. Integrovaná inspekce dle zákona o prevenci závažných havárií a kontroly bezpečnostní dokumentace
9. Kontroly rizikových dopravců v návaznosti na zákon o silniční dopravě (silniční balíček)
10. Kontroly v souvislosti s provozem elektrických zařízení
11. Kontroly v souvislosti s provozem plynových zařízení
12. Kontroly v souvislosti s provozem tlakových zařízení
13. Kontroly v souvislosti s provozem zdvihacích zařízení

14. Prověry v rámci programu Bezpečný podnik
15. Kampaň SLIC – Pracuj bez úrazu
16. Kontroly šetření příčin a okolností vybraných pracovní úrazů
17. Kontroly dodržování předpisů v souvislosti se vznikem havárie
18. Vyjádření k projektovým dokumentacím staveb
19. Účast na kolaudačních řízeních

Seznam použitých zkratek

BOZP	bezpečnost a ochrana zdraví při práci
CNG	stlačený zemní plyn
ČR	Česká republika
ČSSZ	Česká správa sociální zabezpečení
ELA	Evropského orgánu pro pracovní záležitosti
ES	Nařízení Evropského parlamentu a Rady
EU	Evropská unie
GFŘ	Generální finanční ředitelství
GŘ ÚP ČR	Generální ředitelství Úřadu práce České republiky
H ₂	vodík
IMI	Systém pro výměnu informací o vnitřním trhu
LNG	zkapalněný zemní plyn
LPG	zkapalněný ropný plyn
MPSV	Ministerstvo práce a sociálních věcí
NV	nařízení vlády
OIP	oblastní inspektorát práce (inspektorát)
OOPP	osobní ochranné pracovní prostředky
OZP	osoba se zdravotním postižením
PPV	pracovněprávní vztahy
SLIC	výbor vrchních inspektorů práce
SÚIP	Státní úřad inspekce práce (Úřad)
ÚP ČR	Úřad práce České republiky
VTZ	vyhrazené technické zařízení
ZoZ	zákon o zaměstnanosti